

Nr 254.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till det civila luftskyddet för budgetåret 1943/44; given Stockholms slott den 7 maj 1943.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

G U S T A F.

Gustav Möller.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 7 maj 1943.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Efter gemensam beredning med cheferna för försvars- och finansdepartementen anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, frågan om anvisande av anslag till det civila luftskyddet och anför därvid följande.

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t på min hemställan under femte huvudtiteln, punkterna 202—215, föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1943/44 beräkna följande anslag till det civila luftskyddet:

Bihang till riksdagens protokoll 1943. 1 saml. Nr 254.

A n s l a g	Belopp kronor
Luftskyddsinspektionen:	
Avlöningar, förslagsanslag	353,000
Omkostnader, förslagsanslag	131,000
Civilt luftskydd:	
Alarmeringsanordningar, reservationsanslag	405,000
Anskaffande av viss gasskyddsmateriel för förbrukningsändamål m. m., förslagsanslag	280,000
Luftskyddsövningar, förslagsanslag	100,000
Försöksverksamhet, förslagsanslag	45,000
Statens luftskyddsskola, förslagsanslag	50,000
Bidrag till enskilda sammanslutningar för utbildning av luft- skyddspersonal m. m.	480,000
Bidrag till kommuner för anordnande av vissa skyddsrum, reservationsanslag	2,000,000
Arvoden till vissa luftskyddschefer m. m., förslagsanslag	50,000
Övertagande av egendom i annan ordning än genom rekvisition, förslagsanslag	300,000
Statens utrymningskommission:	
Avlöningar, förslagsanslag	240,000
Omkostnader, förslagsanslag	90,000
Förberedande åtgärder för mottagande av evakuerad civilbefolkning m. m., reservationsanslag	140,000

Anslagen hava i allmänhet upptagits med samma belopp som för innevarande budgetår, dock att anslagen till luftskyddsinspektionens omkostnader, till anskaffande av viss gasskyddsmateriel för förbrukningsändamål m. m. och till förberedande åtgärder för mottagande av evakuerad civilbefolkning m. m., vilka av luftskyddsinspektionen, beträffande de två första anslagen, och av statens utrymningskommission, beträffande det sista anslaget, i särskilda skrivelser, dagtecknade den 31 augusti 1942, uppskattats till lägre belopp än de för löpande budgetår anvisade, beräknats i enlighet med myndigheternas framställningar.

Anledningen till att nämnda anslag allenast beräknades preliminärt var, att storleken av anslagen kunde komma att påverkas av de förslag, som komme att framläggas av 1941 års hemortsförsvarskommitté. Vid tiden för avlåtandet av årets statsverksproposition beräknades nämligen, att de sakkunnigas utredningsuppdrag skulle kunna slutföras inom sådan tid, att därav föranledda förslag kunde föreläggas den nu församlade riksdagen. Enligt numera erhållna upplysningar är emellertid de sakkunnigas betänkande med förslag till ny lokalförsvarsorganisation att vänta först efter ytterligare någon tid. Vid sådant förhållande kan å betänkandet grundad proposition icke avlätas till riksdagen

under innevarande budgetår. Frågan om anslag till det civila luftskyddet torde därför nu böra underställas riksdagen.

Jag anhåller att i det följande få var för sig behandla föreliggande frågor om anslag till det civila luftskyddet.

Luftskyddsinspektionen: Avlöningar.

För budgetåret 1942/43 har till luftskyddsinspektionen: avlöningar anvisats ett förslagsanslag av 353,000 kronor. Den 12 juni 1942 har Kungl. Maj:t fastställt följande av riksdagen godkända avlöningsstat för luftskyddsinspektionen att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1942/43:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor	36,000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	»	175,000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	»	132,000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	10,000
Summa förslagsanslag kronor		353,000

I samband härmed har Kungl. Maj:t förklarat, att anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, skulle tills vidare från och med budgetåret 1942/43 disponeras på följande sätt:

Årsarvode till en intendent	kronor	11,350
» » » sekreterare,	»	11,350
» » » ingenjör	»	11,050
» » » sakkunnig för luftskyddets sjukvårdstjänst	»	7,500
Årsarvoden till tre fast anställda sakkunniga, envar 1,200 kronor, tillhopa	»	3,600
Arvoden till tillfälligt anlitade sakkunniga, <i>förslagsvis</i>	»	127,150
Arvoden till ledamöter, suppleanter och sekreterare i krigsskyddsnämnden för kraftanläggningar, <i>förslagsvis</i>	»	3,000
Summa kronor		175,000

Vad angår anställandet av tillfälligt anlitade sakkunniga har Kungl. Maj:t dels jämlikt instruktionen för luftskyddsinspektionen förordnat brandchefen i Trollhättan C. E. B. Thorell att under hela budgetåret 1942/43 vara tillfällig sakkunnig för brandskyddstekniska frågor mot ett arvode av 1,000 kronor för månad, dels ock bemyndigat inspektionen att under vissa tidsperioder — som regel tre månader åt gången — anlita tillfälliga sakkunniga mot av Kungl. Maj:t för månader fastställda arvoden.

Luftskyddsinspektionen ägde den 1 april 1943 anställa tillfälliga sakkunniga i den omfattning och mot de månadsarvoden följande sammanställning utvisar:

1 sakkunnig för industriluftskyddet	arvode	högst	kronor	850
1 » » »	»	»	»	800
1 » » brandskyddstekniska frågor	»	»	»	750
1 » » »	»	»	»	625
3 sakkunniga för brandskyddstekniska frågor, envar	»	»	»	580
1 sakkunnig för ärenden rörande statsbidrag till kommuner för anordnande av skyddsrum	»	»	»	750
1 sakkunnig för ärenden angående vapenfria värnpliktiga m. m.	»	»	»	500
1 sakkunnig för frågor om luftskyddets motorfordonsberedskap	»	»	»	900
1 assistent	»	»	»	750
1 »	»	»	»	700
1 »	»	»	»	550
1 ingenjör	»	»	»	870
1 »	»	»	»	800
2 ingenjörer, envar	»	»	»	700
4 » , »	»	»	»	600
1 ingenjör	»	»	»	575
1 »	»	»	»	550
1 »	»	»	»	525
1 »	»	»	»	450
2 ingenjörer för kontroll av skyddsrummbyggnad m. m., envar	»	»	»	800
3 ingenjörer för kontroll av skyddsrummbyggnad m. m., envar	»	»	»	700
1 bokhållare	»	»	»	650
1 »	»	»	»	500
3 » , envar	»	»	»	420
1 bibliotekarie	»	»	»	50

I skrivelsen den 31 augusti 1942 anför *luftskyddsinspektionen* till en början följande.

Då inspektionen hösten 1941 avgav sina beräkningar angående medelsbehovet för innevarande budgetår, grundades dessa å den då bestående organisationen, enär inspektionen i avvaktan å resultatet av 1941 års hemortsförsvarsakkunnigas utredning — vilken enligt utfärdade direktiv skulle omfatta jämväl frågan om de centrala luftskydds- och utrymningsmyndigheternas organisation — icke ville föreslå inrättande av nya ordinarie eller extra ordinarie tjänster vid inspektionen. Då nämnda sakkunniga ännu icke slutfört sitt uppdrag, anser sig inspektionen jämväl för nästkommande budgetår i princip böra bygga på den nu bestående personalorganisationen. Med hänsyn till de erfarenheter, som under de gångna åren vunnits angående omfattningen av de konstanta arbetsuppgifter, som åvila inspektionen, och för ernående av en fastare organisation synes det inspektionen likväl nödvändigt, att från och med nästa budgetår fyra högre extra ordinarie befattningar inrättas vid inspektionen.

Inspektionen föreslår sålunda, att befattningarna såsom intendent, sekreterare och ingenjör med årsarvoden av respektive 11,350, 11,350 och 11,050 kronor skola förändras till extra ordinarie tjänster i lönegraden Eo 26, vilken lönegrad arvodesbefattningarna vid tillämpning av vissa föreskrifter i civila icke-ordinariereglementet för närvarande anses tillhöra. Inspektionen framhåller beträffande ifrågavarande tre befattningar ytterligare, att desamma måste återfinnas i den blivande organisationen, oberoende av huru organisationsförslaget kommer att i detalj utformas. — Vidare hemställer inspektionen, att en av amanuens tjänsterna å inspektionens administrativa avdelning måtte utbytas mot en notarietjänst i lönegraden Eo 21. Till stöd härför anför inspektionen i huvudsak följande.

Å nämnda avdelning tjänstgör, utom sekreteraren, två jurister såsom förste amanuenser, i lönegraden Eo 18. Jämväl i fortsättningen torde minst tre jurister komma att erfordras å avdelningen, särskilt med tanke på att avdelningen i betydande utsträckning tillhandagår övriga avdelningar inom inspektionen vid upprättandet av flertalet viktigare skrivelser, vissa utredningar m. m. Det synes nödvändigt, att inspektionen vid förfall för sekreteraren äger tillgång till ytterligare en väl kvalificerad jurist, åt vilken därjämte kan anförtros vissa större utredningar, som icke medhinnas av sekreteraren. Denne ersättare skulle även kunna tjänstgöra såsom föredragande i vissa grupper av ärenden, i den mån sekreteraren måste tagas i anspråk för andra arbetsuppgifter.

Posten till avlöningar till ordinarie tjänstemän har inspektionen upptagit till oförändrat belopp eller 36,000 kronor.

I fråga om posten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, upplyser inspektionen, att utgifterna under denna post för budgetåren 1940/41 och 1941/42 utgjort respektive 255,200 och 240,700 kronor. Inspektionen beräknar medelsåtgången under innevarande budgetår till i runt tal 260,000 kronor samt förklarar, att kostnadsökningen i förhållande till nästföregående budgetår huvudsakligen är att hänföra till intensifiering av inspektionsverksamheten. Beträffande behovet under nästa budgetår av personal av ifrågavarande kategori anför inspektionen, att detta icke med säkerhet kan bestämmas. Inspektionen strävade emellertid efter att begränsa utgifterna för denna personal till det belopp, som tagits i anspråk under budgetåret 1941/42. Vid beräkningen av kostnaderna å anslagsposten för nästa budgetår syntes därför ett belopp av 240,000 kronor böra läggas till grund. Härifrån borde emellertid avgå 33,750 kronor, utgörande summan av arvodena till intendenten, sekreteraren och en ingenjör, vilka befattningar enligt inspektionens förslag skola överföras till löneplan Eo. Anslagsposten torde sålunda böra beräknas till i runt tal 206,000 kronor i vad den avser befattningshavare vid luftskyddsinspektionen. Från förevarande anslagspost skulle emellertid utgå även arvoden åt ordförande, ledamöter, suppleanter och sekreterare i krigsskydds nämnden för kraftanläggningar. Då sistnämnda arvoden beräknas draga en kostnad av 3,500 kronor, uppskattar inspektionen hela anslagsposten till 209,500 kronor.

Vad angår posten till avlöningar till övrig icke-ordinarie per-

sonal, från vilken post kansli- och förrådspersonalen avlönas, anför inspektionen, att sammanlagda kostnaderna för omnämnda tre tjänster i lönegraden Eo 26 och en tjänst i lönegraden Eo 21, vilkas inrättande inspektionen föreslår i stället för tre arvodesbefattningar och en extra ordinarie amanuens-tjänst, uppgå till i runt tal 36,000 kronor. Till grund för beräkningen av utgifterna för den lägre kanslipersonalen borde läggas medelsåtgången under juli månad 1942, vilken, därest kostnaden för den amanuens-tjänst som av inspektionen föreslås utbytt mot en notarietjänst frånräknas, utgjort 8,150 kronor. Med hänsyn till att vissa smärre löneförhöjningar torde bli erforderliga under nästa budgetår beräknar inspektionen kostnaderna för avlöning av den lägre kanslipersonalen till 8,500 kronor för månad eller 102,000 kronor för år. — Det månatliga lönebeloppet för den 1 juli 1942 anställd förrådspersonal utgjorde 3,600 kronor, vilket innebär en årskostnad av 43,200 kronor. Inspektionen räknar med sådan minskning av förrådspersonalen, att utgifterna för dess avlönande under nästa budgetår skola stanna vid 40,000 kronor. — Slutligen upplyser inspektionen, att i övertidsersättningar under nästföregående budgetår utbetalats 4,261 kronor. Då personalen under nästföljande budgetår torde behöva anlitas för övertidsarbete i ungefär samma omfattning, beräknar inspektionen för övertidsersättningar ett belopp av 4,000 kronor.

Anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal har inspektionen i enlighet härmed beräknat till $(36,000 + 102,000 + 40,000 + 4,000)$ 182,000 kronor.

Posten till rörligt tillägg har inspektionen uppskattat till oförändrat belopp eller 10,000 kronor.

Vid bifall till inspektionens förslag skulle dess avlöningsanslag för nästa budgetår sålunda upptagas med $(36,000 + 209,500 + 182,000 + 10,000)$ 437,500 kronor.

Mot inspektionens förslag att tre arvodesbefattningar och en amanuens-tjänst i lönegraden Eo 18 skulle utbytas mot tjänster i lönegraderna Eo 26 och Eo 21 har sakkunnigen hos inspektionen, statskommisarien Johnson anmält avvikande mening. Han anser, att med övervägande av sådant utbyte bör anstå, tills resultatet av 1941 års hemortsförsvars-sakkunnigas arbete föreligger.

Statskontoret har i utlåtande den 9 september 1942 anført i huvudsak följande.

Enligt ämbetsverkets mening har luftskyddsinspektionens verksamhet numera pågått under så lång tid, att dess allmänt planläggande och organisatoriska uppgifter böra hava betydligt nedgått i omfattning. På grund härav torde, även om inspektionens kontrollerande verksamhet något intensifierats, en väsentlig inskränkning av den tillfälligt anställda personalen kunna äga rum. Åtgärder för åvägabringande av en sådan inskränkning synas statskontoret böra med det snaraste vidtagas. Med hänsyn härtill finner statskontoret, att den del av anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, som avser arvoden åt tillfälligt anlidade sakkunniga kan bestämmas till avsevärt lägre belopp än det av inspektionen föreslagna.

Till arvoden åt ledamöter, suppleanter och sekreterare i krigsskydds-nämnden för kraftanläggningar, vilka arvoden jämväl utgå från förenämnda anslags-

post, torde i avvaktan på närmare erfarenhet rörande medelsbehovet icke böra avses högre belopp än för innevarande budgetår eller 3,000 kronor.

Vad angår inspektionens hemställan, att vissa arvodesbefattningar — en sekreterare, en intendent och en ingenjör — skulle ombildas till extra ordinarie tjänster i 26:e lönegraden samt att en amanuens tjänst i 18:e lönegraden skulle ändras till notariatjänst i lönegrad Eo 21, får statskontoret uttala, att ämbetsverket i likhet med reservanten inom inspektionen är av den uppfattningen, att med övervägande av berörda spörsmål bör anstå, till dess 1941 års hemortsförsvars sakkunniga fullbordat den åt dem anförtrodda utredningen.

Till avlöningar åt icke-ordinarie kanslipersonal med placering i lägre lönegrad än den 21:a — inspektionens båda amanuenser däri inbegripna — har för innevarande budgetår beräknats 96,000 kronor. I föreliggande framställning har förordats, att till avlöande under budgetåret 1943/44 av kanslipersonalen — till vilken då icke skulle höra den såsom notarie föreslagne amanuensen — skulle anvisas 102,000 kronor. Inspektionen har härvid utgått ifrån dels att personalbeståndet under nästa budgetår skulle vara av samma storlek, som under juli månad 1942, då i avlöningar till kanslipersonalen med bortseende från en amanuens i lönegrad Eo 18 utbetalades cirka 8,000 kronor, dels ock att sagda personal under budgetåret 1943/44 skulle komma i åtnjutande av vissa löneförhöjningar.

Statskontoret vill i anledning härav framhålla, dels att inspektionen i avlöningsbeloppet för juli 1942 inräknat ett arvode å 225 kronor för en då och — enligt vad som under hand inhämtats — fortfarande vakant skrivbiträdesbefattning, dels att kansligöromålen under nästa budgetår — därest en reduktion av antalet tillfälliga sakkunniga kommer till stånd — böra kunna fullgöras av en avsevärt mindre personal än för närvarande, dels ock att andra löneförhöjningar icke synas böra komma personalen till del än sådana, som föranledas av inträdande löneklassuppflyttningar, för vilket ändamål icke erfordras större belopp än cirka 1,600 kronor. Vid nu angivna förhållanden anser statskontoret, att för avlöningar åt den icke-ordinarie kanslipersonalen — inklusive de båda amanuenserna — under budgetåret 1943/44 bör beräknas högst samma belopp som för innevarande budgetår, d. v. s. 96,000 kronor.

Med avseende å inspektionens begäran om ökade medel till övertidsersättningar vill statskontoret uttala, att med hänsyn till vad som förut anförts beträffande möjligheten att reducera den icke-ordinarie kanslipersonalen ytterligare belopp till övertidsersättningar icke torde behöva beräknas.

Ej heller kan statskontoret tillstyrka, att för avlöande av förrådspersonalen under budgetåret 1943/44, såsom inspektionen förordat, avses ungefär samma belopp som i betraktande av avlöningssumman för juli 1942 kan beräknas åtgå under innevarande budgetår, då nämligen enligt ämbetsverkets mening av inspektionen omhändertagna förråd genom materielens fördelning på de olika luftskydds sorterna så småningom torde komma att minska i storlek.

Departementschefen.

Enligt de för 1941 års hemortsförsvars sakkunniga meddelade direktiven skola de centrala luftskydds- och utrymningsmyndigheternas organisation göras till föremål för övervägande av de sakkunniga. Innan förslag i ämnet föreligger från nämnda sakkunniga torde luftskyddsinspektionens nuvarande organisation böra läggas till grund för anslagsberäkningen. Redan av denna anledning anser jag mig icke kunna biträda inspektionens förslag om inrättande från den 1 juli 1943 av vissa extra ordinarie befattningar i högre lönegrad än den 20:e.

I fråga om posten till avlöningar till ordinarie tjänstemän föreslår jag icke någon ändring, varför posten bör liksom under innevarande budgetår upptagas med 36,000 kronor.

Posten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, från vilken post även arvoden åt ledamöter, suppleanter och sekreterare i krigsskyddsnämnden för kraftanläggningar skola bestridas, har inspektionen föreslagit höjd från 175,000 kronor till 209,500 kronor. Vid det förhållande att jag icke anser mig kunna tillstyrka inspektionens hemställan om utbyte av tre arvodestjänster mot extra ordinarie befattningar bör till sistnämnda belopp läggas kostnaden för dessa arvodestjänster eller 33,750 kronor. Enligt inspektionens beräkningar skulle sålunda posten behöva höjas med $(209,500 + 33,750 - 175,000)$ 68,250 kronor. Medelsåtgången å denna anslagspost är till övervägande delen beroende av antalet hos inspektionen anställda tillfälliga sakkunniga. Det torde icke behöva särskilt framhållas, att det sedan hösten 1939 icke varit möjligt att någon längre tid i förväg förutse inspektionens totala personalbehov. Vidare hava de arbetsuppgifter, som för inspektionen tett sig som mest angelägna, växlat. En följd av nu anförda omständigheter har varit, att en stor del av inspektionens befattningshavare icke kunnat beredas varaktiga anställningsförhållanden. De hava därför anställts såsom tillfälliga sakkunniga, i regel varje gång för ett kvartal, och utgifterna härför hava bestritts av anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t.

För budgetåren 1940/41 och 1941/42 anvisades å denna anslagspost 100,000 kronor respektive 130,000 kronor. Medelsåtgången under nämnda båda budgetår utgjorde respektive 255,200 kronor och 240,700 kronor. I gällande stat är posten upptagen till 175,000 kronor. Inspektionen beräknar numera, att utgifterna å posten under budgetåret komma att uppgå till inemot 270,000 kronor. För ettvarvt av de senaste tre budgetåren är det alltså fråga om avsevärda merbelastningar.

I sitt utlåtande över inspektionens framställning anför statskontoret, att även om inspektionens kontrollerande verksamhet på senare tid något intensifierats de allmänt planläggande och organisatoriska uppgifterna dock borde ha så betydligt nedgått i omfattning, att en väsentlig inskränkning av den tillfälligt anställda personalen kunde äga rum. Hittills har emellertid någon minskning av inspektionens totala arbetsbörda icke inträtt. Man torde emellertid äga anledning förvänta, att — bortsett givetvis från av krig eller skärpt krigsfara betingade förhållanden — sådan minskning skall inträda så småningom. Vad särskilt förevarande anslagspost beträffar anlitas densamma i betydande utsträckning för avlöande av ingenjörer, vilka syssla med byggnadstekniska ärenden. I den mån det planlagda programmet för byggande av skyddsrum slutföres, bör antalet dylika ärenden automatiskt nedgå. I trots härav torde en höjning av anslagsposten vara nödvändig. Med hänsyn till belastningen å posten under de senaste tre budgetåren föreslår jag, att posten för nästkommande budgetår upptages med 225,000 kronor.

I fråga om posten till avlöningar till övrig icke-ordinarie per-

sonal har inspektionen, därest man bortser från inspektionens förslag, att tre arvdestjänster skola överföras å extra ordinarie stat och en amanuens-tjänst i lönegrad Eo 18 utbytas mot en notarietjänst i lönegrad Eo 21, räknat med ett medelsbehov av 152,000 kronor eller 20,000 kronor mer än det för innevarande budgetår anvisade beloppet. På i huvudsak de skäl statskon-toret i sitt utlåtande anfört kan jag icke tillstyrka någon höjning av före-varande anslagspost, vilken sålunda alltjämt bör beräknas till 132,000 kronor.

Posten rörligt tillägg slutligen torde i enlighet med inspektionens för-slag böra upptagas med oförändrat belopp eller 10,000 kronor.

Luftskyddsinspektionens avlöningsanslag skulle i enlighet härmed för nästa budgetår belöpa sig till (36,000 + 225,000 + 132,000 + 10,000) 403,000 kronor.

Luftskyddsinspektionen: Omkostnader.

Till ifrågavarande ändamål har för innevarande budgetår anvisats ett förslagsanslag av 159,000 kronor. Den 12 juni 1942 har Kungl. Maj:t fast-ställt följande omkostnadsstat för luftskyddsinspektionen, att tillämpas under budgetåret 1942/43:

Omkostnadsstat.

Sjukvård m. m., <i>förslagsvis</i>	kronor	1,000
Reseersättningar, <i>förslagsvis</i>	»	39,000
Expenser, <i>förslagsvis</i>	»	67,000
Publikationstryck, <i>förslagsvis</i>	»	50,000
Omkostnader för krigsskyddsnämnden för kraftanläggningar, <i>förslagsvis</i>	»	2,000
	<u>Summa kronor</u>	<u>159,000</u>

I skrivelsen den 31 augusti 1942 har *luftskyddsinspektionen* gjort fram-ställning om anslag för ifrågavarande ändamål under nästa budgetår.

Inspektionen har därvid räknat med oförändrat belopp till sjukvård m. m.

I fråga om posten till reseersättningar erinrar inspektionen om att posten för innevarande budgetår av inspektionen beräknats till 40,000 kronor men, sedan omkostnaderna för krigsskyddsnämnden för kraftanläggningar på-förts ifrågavarande anslag, nedskurits till 39,000 kronor. Inspektionen anser, att behovet av inspektion, särskilt beträffande industriluftskydd och bygg-nadstekniska anordningar, kommer att under budgetåret 1943/44 bliva av minst samma omfattning som för närvarande. En minskning av antalet tjänsteresor kunde sålunda under nästa budgetår icke äga rum. Anslags-posten till reseersättningar borde därför beräknas till 40,000 kronor.

Vad angår den i posten till expenser ingående delposten till bränsle och lyse anför inspektionen, att, sedan den fastighet, vari inspektionens lokaler äro inrymda, ställts under förvaltning av annan myndighet, denna bestrider kostnaderna för bränsle och vissa kostnader för lyse. De utgifter för lyse, vilka även i fortsättningen skulle bestridas av inspektionen, beräknades för nästkommande budgetår komma att uppgå till 2,000 kronor. Inspektionen upplyser vidare, att delposten till övriga expenser under budgetåret 1941/42

för regelbundet återkommande utgifter belastats med ett belopp av i runt tal 49,500 kronor. Med utgångspunkt härifrån och sedan till nämnda belopp lagts den till 1,000 kronor beräknade kostnaden för komplettering av byggnadstekniska avdelningens bildarkiv, beräknar inspektionen — efter viss avrundning uppåt med hänsyn till prisförhöjning beträffande bland annat ritningskopiering — medelsbehovet för andra expenser än lyse till 51,000 kronor.

Beträffande posten till publikationstryck förklarar inspektionen, att erforderlig omarbetning av ett flertal av inspektionens allmänna anvisningar icke kunde företagas förrän resultatet av 1941 års hemortsförsvarsakkunnigas arbete föreläge. Emellertid torde under nästkommande budgetår behov av såväl nya anvisningar som omtryckning av förefintliga sådana komma att föreligga, ehuru i mindre omfattning än under innevarande budgetår. Inspektionen finner, att för ifrågavarande ändamål borde avses 35,000 kronor.

Posten till omkostnader för krigsskyddsnämnden för kraftanläggningar anser inspektionen böra upptagas med oförändrat belopp, 2,000 kronor.

I enlighet härmed har inspektionen beräknat anslaget för nästa budgetår till (1,000 + 40,000 + 53,000 + 35,000 + 2,000) 131,000 kronor.

I utlåtande den 9 september 1942 uttalar *statskontoret*, att posten till reseersättningar med hänsyn till medelsåtgången budgetåret 1941/42 syntes kunna uppföras med samma belopp som för innevarande budgetår eller med 39,000 kronor, att posten till övriga expenser torde kunna bestämmas till belopp ej överstigande 50,000 kronor samt att posten till publikationstryck, å vilken post under budgetåret 1941/42 förbrukats 38,825 kronor, i betraktande av att utredning påginge angående ändringar i gällande luftskyddslagstiftning och att på grund därav stor försiktighet borde iakttagas ifråga om tryckning av nya luftskyddsanvisningar och omtryckning av äldre anvisningar ävensom med hänsyn därtill, att posten i omkostnadsstaten upptoges förslagsvis och sålunda kunde med Kungl. Maj:ts medgivande överskridas, enligt statskontorets mening borde fastställas till betydligt lägre belopp än det av inspektionen angivna.

Departementschefen.

Emot luftskyddsinspektionens beräkning av inspektionens omkostnadsanslag har jag intet annat att erinra än att anslaget synes kunna avrundas till 130,000 kronor, därvid posten till publikationstryck avses sänkt till 34,000 kronor. Jag vill understryka angelägenheten av att största möjliga återhållsamhet iakttages vid om- och nytryckning av anvisningar i ämnen, som beröras av den av 1941 års hemortsförsvarsakkunniga verkställda utredningen.

Civilt luftskydd: Alarmeringsanordningar.

I skrivelsen den 31 augusti 1942 har *luftskyddsinspektionen* anfört:

För alarmeringens ordnande ha hittills anvisats reservationsanslag till ett sammanlagt belopp av 4,413,000 kronor. Av nämnda belopp ha 3,650,000 kronor avsetts för anskaffande och installation av alarmeringsanläggningar samt

för täckande av vissa drift- och underhållskostnader för anläggningarna. För vidtagande av erforderliga anordningar å vissa telefonstationer för telefonalarmering till allmänheten har avsetts ett belopp av 340,000 kronor. Ett belopp av 240,000 kronor har avsetts för anskaffande och installation av alarmeringscentraler och härmed jämställd apparatur. För flyttning av alarmeringscentraler och manövercentraler (manöverapparater) till reservtelefonstationer har avsetts ett belopp av 100,000 kronor. Vidare har ett belopp av 30,000 kronor avsetts för anskaffande av ett förstahandsförråd av reservdelar till alarmeringsanläggningar. Ett belopp av 33,000 kronor har avsetts för en av inspektionen ledd service av anläggningarna. Slutligen ha 20,000 kronor avsetts för täckande av vissa kostnader, föranledda av extra öppethållning under år 1940 och 1941 av vissa telefonstationer på grund av anbefalld fjärralarmering.

Luftskyddsinspektionen upplyser härefter, att alarmeringsanläggningar installerats inom praktiskt taget samtliga orter, vilka genom beslut före den 10 april 1942 klassificerats såsom luftskyddsorter, samt beställts för och delvis även installerats inom de genom beslut nämnda dag tillkomna luftskydds-orterna. Vidare redogör inspektionen för i vilken utsträckning telefonalarmering anordnats eller förberetts samt för vidtagna åtgärder beträffande förstahandsförråd av reservdelar till alarmeringsanläggningar och beträffande den av inspektionen ledda översynen av sådana anläggningar.

De olika ändamål, som enligt luftskyddsinspektionens framställning skola under nästföljande budgetår tillgodoses från förevarande anslag, kunna hänföras till någon av följande huvudgrupper, nämligen materielanskaffning, underhåll, översyn och drift av alarmeringsanläggningarna samt utbyggnad av systemet för telefonalarmering.

Vad till en början angår medelsbehovet för *materielanskaffning* framhåller inspektionen, att alarmeringsanläggningarna inom vissa luftskyddsorter visat sig vara för svagt dimensionerade samt att inom ett flertal orter ytterligare alarmeringsaggregat torde bli erforderliga på grund av ny bebyggelse. För härav betingad komplettering av larmaggregaten finner inspektionen ett belopp av 100,000 kronor erforderligt.

För att ytterligare säkerställa utlösning av alarmering samt för att i möjligaste mån förhindra »falsk» alarmering finner inspektionen, att apparaturen för fjärrstart bör kompletteras. Vidare är det enligt inspektionens mening angeläget att för sådana orter, där luftbevakningscentral finnes eller där telefonstation är obemannad, utrustning för fjärrstart med hänsyn till eventuellt givande av beredskapslarm anskaffas. Kostnaderna för denna komplettering och anskaffning av utrustning för fjärrstart beräknar inspektionen till i runt tal 40,000 kronor.

För komplettering av reservdelsförrådet anser inspektionen ett belopp av 12,000 kronor erforderligt.

Vad angår manövreringen av alarmeringsanläggningarna anför inspektionen följande.

Härför ha s. k. manövercentraler och manöverapparater installerats, i regel på vederbörande telefonstationer. Manöverapparaterna utgöras i huvudsak av två olika typer, nämligen dels manöverapparat, där utlösning av önskad signal sker med ett handgrepp, typ TO 63, och dels manöverapparat, där signalcoden

måste åstadkommas manuellt, typ TO 50. Manöverapparater TO 50, som äro betydligt billigare än TO 63, ha anskaffats för ett 60-tal orter. Sedan beredskapslarmet tillkommit, har från telegrafverket framställts det kravet, att å vissa större telefonstationer, där telefontrafiken är av sådan omfattning, att utlösning av beredskapslarm kan komma att försena samtalsexpeditionen, manöverapparat av typ TO 50 skulle utbytas mot apparat av typ TO 63. En väsentlig fördel med installerande av manöverapparater av typ TO 63 är, att dessa kunna betjänas av den ordinarie personalen å vederbörande telefonstation. Å sådana telefonstationer, där manöverapparater av typ TO 50 finnas installerade, är det däremot nödvändigt, att luftskyddschefen avdelar särskild personal för apparaternas skötsel. Då denna personal ingår i det allmänna luftskyddet och sålunda skall avlönas av statsmedel, innebär det här föreslagna utbytet av manöverapparater en besparing av såväl personal som medel. Med hänsyn till att apparater av typ TO 50 icke finna avsättning i öppna marknaden, torde det bliva nödvändigt att upplägga utbytta apparater av denna typ i förråd såsom krigsreserv.

Inspektionen uppskattar kostnaderna för utbyte i erforderlig utsträckning av manöverapparater av typ TO 50 mot apparater av typ TO 63 till i runt tal 30,000 kronor.

För anskaffande av batterier med laddningsanordningar till manövercentraler och manöverapparater installerade på sådana telefonstationer, där telegrafstyrelsen icke kan garantera att stationsbatterierna skola även vid maximal telefontrafik vara tillräckliga för alarmeringsanläggningarna, anser inspektionen ett belopp av 10,000 kronor erforderligt.

Samtliga kostnader för materielanskaffning uppgå sålunda enligt inspektionens förslag till $(100,000 + 40,000 + 12,000 + 30,000 + 10,000)$ 192,000 kronor.

Vidkommande härefter kostnaderna för *underhåll, översyn och drift av alarmeringsanläggningarna* upplyser inspektionen, att provtryckning av tryckluftbehållarna till tyfonaggregaten för högtryck enligt gällande bestämmelser skall verkställas vart femte år samt att av de under inspektionens uppsikt stående tryckluftbehållarna cirka 800 stycken tillverkats och provtryckts år 1938 och därför böra provtryckas före utgången av år 1943. Kostnaderna härför uppskattar inspektionen till i runt tal 6,000 kronor.

För reparationer av larmaggregat och manöverapparatur samt för underhåll av vissa anläggningar finner inspektionen ett belopp av 15,000 kronor böra upptagas.

Beträffande den översyn av alarmeringsanläggningarna, som utföres under inspektionens ledning, erinrar inspektionen om att årskostnaderna för nämnda översyn i inspektionens petita för innevarande budgetår beräknats till 17,850 kronor. Inspektionen anser emellertid, att årskostnaderna — med hänsyn till inträdda och förväntade pris- och lönestegringar — böra höjas med ungefär 15 procent till 20,600 kronor.

Inspektionen framhåller, att de driftkostnader för alarmeringsanläggningar, som enligt inspektionens mening böra bestridas av staten, utgöras av kostnader för laddning av tryckluftbehållare till tyfonaggregat för högtryck, kostnader för olja till tyfonaggregaten för kompressordrift samt

årliga abonnemangsavgifter till telegrafverket för manöverledningar. Förstnämnda båda slag av kostnader beräknar inspektionen till respektive 16,000 och 1,500 kronor. Beträffande abonnemangsavgifterna anför inspektionen, att dessa enligt av telegrafstyrelsen utfärdade bestämmelser skulle erläggas i förskott under februari månad varje år. Så hade emellertid hittills icke skett. Därest inspektionen skulle bliva i stånd att framdeles erlägga betalning i förskott, bleve det erforderligt att under nästföljande budgetår gälda kostnaderna för kalenderåren 1943 och 1944. Då avgifterna för manöverledningar beräknades för vardera budgetåret uppgå till 55,000 kronor, skulle ett belopp av 110,000 kronor erfordras för detta ändamål.

Inspektionen uppskattar alltså kostnaderna för underhåll, översyn och drift till sammanlagt (6,000 + 15,000 + 20,600 + 16,000 + 1,500 + 110,000) 169,100 kronor.

I detta sammanhang hemställer inspektionen — med anledning av uppkommen meningsskiljaktighet härutinnan mellan inspektionen och myndigheterna i viss luftskyddsart — att skyldighet måtte införas för kommun att svara för vissa smärre kostnader för underhåll och drift av inom kommunen befintlig alarmeringsanläggning, såsom fortlöpande kontroll och översyn, utbyte och transport inom orten av tryckluftbehållare samt leverans av erforderlig elektrisk energi för larmaggregaten.

Beträffande slutligen anslagsbehovet för *utbyggande av systemet för telefonalarmering* till allmänheten anför inspektionen följande.

Telegrafstyrelsen har i skrivelser den 21 april och 8 maj 1942 meddelat, att telefonstationerna i Eskilstuna, Lidingö, Lund, Saltsjöbaden och Uppsala beräknas bliva automatiserade under budgetåret 1942/43. Därjämte meddelade telegrafstyrelsen, att en utökning av redan automatiserade stationer i Hälsingborg, Malmö, Borås, Göteborg, Stockholm, Västerås, Boden, Luleå och Sundsvall, inom vilka stationer systemet för telefonalarmering är anordnat eller under installation, beräknades ske under nämnda tid. Kostnaderna för installation respektive komplettering av systemet för telefonalarmering vid samtliga förutnämnda stationer beräknade telegrafstyrelsen till sammanlagt 80,000 kronor. Vid sina beräkningar har styrelsen utgått från att utrustning för telefonalarmering anskaffas och installeras i samband med automatiseringsarbetet. Kan detta ej ske, beräknas kostnaderna komma att stiga med 25 procent, oavsett eventuell höjning av kostnaderna för materiel och arbetskraft. Huruvida telefonalarmering till allmänheten bör anordnas eller utbyggas i samtliga nu ifrågavarande städer är tveksamt med hänsyn till angelägenheten av att i möjligaste mån begränsa statens utgifter. Då emellertid ökade kostnader uppkomma, därest utbyggnaden sker på ett senare stadium samt dylik alarmering tidigare anordnats i städer av liknande storlek, torde likväl de nu ifrågavarande anläggningarna böra komma till stånd.

På förfrågan har telegrafstyrelsen meddelat, att telefonstationen i Kristianstad beräknas bliva automatiserad under budgetåret 1943/44. Det är enligt inspektionens uppfattning önskvärt, att erforderlig utrustning för telefonalarmering till allmänheten anskaffas och installeras även vid denna telefonstation samtidigt med automatiseringen. Kostnaderna härför uppgå enligt telegrafstyrelsens beräkningar till 8,000 kronor.

Kostnaderna för av inspektionen förordad utbyggande av telefonalarmeringssystemet belöpa sig alltså till 88,000 kronor.

Inspektionen har sålunda beräknat hela det nu ifrågavarande anslaget till (192,000 + 169,100 + 88,000) 449,100 kronor.

Med hänsyn till vad luftskyddsinspektionen anfört beträffande sambandet mellan telefonnätets automatisering och installation av anordningar för telefonalarmering ställde Kungl. Maj:t genom beslut den 16 oktober 1942 från förskottsanslag ett belopp av högst 35,000 kronor till inspektionens förfogande för bestridande av kostnaderna för utökning av systemet för telefonalarmering till allmänheten i städerna Stockholm, Malmö, Hälsingborg, Göteborg, Borås, Västerås, Sundsvall, Luleå och Boden.

Departementschefen.

Luftskyddsinspektionen beräknar för materielanskaffning ett belopp av 192,000 kronor. Härav äro 100,000 kronor avsedda för komplettering av larmaggregaten inom sådana luftskyddsorter, där alarmeringssystemet visat sig vara underdimensionerat eller ny bebyggelse påfordrade utökning av systemet. Enligt vad jag inhämtat erfordras av sådan anledning inom 19 luftskyddsorter sammanlagt ett trettiotal nya aggregat, vilka inklusive installation betinga ett pris av omkring 3,200 kronor per styck. Då denna anskaffning synes behöflig, tillstyrker jag densamma. Vidare finner jag mig böra biträda inspektionens hemställan att få komplettera förrådet av reservdelar till alarmeringsanläggningar för en kostnad av 12,000 kronor samt anskaffa batterier med tillbehör till manövercentraler och manöverapparater å vissa telefonstationer, varför av inspektionen avsetts ett belopp av 10,000 kronor. Vad däremot angår inspektionens förslag om utbyte av manöverapparater av enklare typ mot automatiska sådana apparater samt komplettering av apparaturen för fjärrstart synas dessa åtgärder icke vara av sådan angelägenhetsgrad, att de nu böra vidtagas. Kostnaden för materielanskaffning torde sålunda kunna beräknas till 122,000 kronor.

Till bestridande av kostnaderna för underhåll, översyn och drift av alarmeringsanläggningarna har inspektionen ansett ett belopp av 169,100 kronor erforderligt. Gentemot inspektionens beräkning av dessa kostnader har jag intet annat att erinra än att kostnaden för den översyn, som utföres under inspektionens ledning, torde med hänsyn till för närvarande utgående avlöning åt den härför anställde montören och då man nu ej bör räkna med någon höjning av löneförmånerna kunna nedbringas från av inspektionen beräknade 20,600 kronor till 19,000 kronor. För ifrågavarande ändamål torde sålunda för nästa budgetår ett belopp av 167,500 kronor böra avses.

Av inspektionen i samband härmed gjord framställning om införande av skyldighet för kommunerna att i begränsad omfattning svara för tillsyn, underhåll och drift av de inom kommunerna befintliga alarmeringsanläggningarna synes — vid det förhållande att sådan skyldighet endast kan införas genom lagändring — icke böra för närvarande föranleda någon åtgärd. Då staten påtager sig stora kostnader för luftskyddet i vissa kommuner, synes man emellertid hava grundad anledning förvänta, att kommunerna lämna den obetydliga medverkan det här är fråga om, särskilt som tillsyn och underhåll samt

utbyte och transport av tryckluftbehållare i regel kan utföras av den kommunalanställda personalen och övriga driftkostnader avse elektrisk kraft från som regel helt eller delvis av kommunen ägt elektricitetsverk.

Vad slutligen angår telefonalarmeringen synas anordningar härför böra i enlighet med luftskyddsinspektionens förslag installeras i Lidingö, Saltsjöbaden, Uppsala, Eskilstuna, Kristianstad och Lund. Luftskyddsinspektionen har under hand upplyst, att kostnaden för utbyggnad i angiven omfattning av systemet för telefonalarmering torde kunna begränsas till det härför tidigare beräknade beloppet av 53,000 kronor, ehuru utbyggnaden — vid bifall till förslaget — beträffande samtliga angivna orter utom Kristianstad kommer att ske sedan automatiseringen av telefontätet blivit genomförd.

I enlighet med vad jag här föreslagit skulle till alarmeringsanläggningar för nästa budgetår behöva anvisas ett belopp av (122,000 + 167,500 + 53,000) 342,500 kronor.

Civilt luftskydd: Anskaffande av viss gaskyddsmateriel för förbrukningsändamål m. m.

Till ifrågavarande ändamål har för innevarande budgetår anvisats ett förslagsanslag av 435,000 kronor, vilket anslag är avsett att disponeras sålunda:

Anskaffande av viss gaskyddsmateriel för förbrukningsändamål	kronor	400,000
Undervisningsmateriel vid statens luftskyddsskola	»	5,000
Transport av luftskyddsmateriel	»	25,000
Utbildning och övning vid gaskyddslaboratorier	»	5,000
	<u>Summa kronor</u>	<u>435,000</u>

Luftskyddsinspektionen har i sin skrivelse den 31 augusti 1942 beträffande förevarande anslag anfört följande.

Även under nästkommande budgetår är det nödvändigt, att luftskydds-orterna tillhandahållas gaskyddsmateriel för förbrukningsändamål för utbildning av ny personal. Man torde emellertid kunna utgå ifrån, att den grundläggande utbildningsverksamhet, som hittills bedrivits, icke kommer att erfordras i samma omfattning under budgetåret 1943/44, och att behovet av enskild utbildning under sagda budgetår kommer att minska. Däremot beräknar inspektionen att övningsverksamheten — särskilt då övningar i större förband — kommer att bedrivas i minst samma omfattning som tidigare. Med hänsyn härtill finner inspektionen, att medelbehovet för ifrågavarande förbrukningsmateriel för budgetåret 1943/44 kan beräknas till 250,000 kronor.

Kostnaderna för den gaskyddsmateriel, som förbrukas vid undervisningen vid statens luftskyddsskola, synes inspektionen för budgetåret 1943/44 böra beräknas till samma belopp som för innevarande budgetår eller till 5,000 kronor.

För bestridande av kostnaderna för transporter av luftskyddsmateriel torde enligt inspektionens beräkningar för nästa budgetår ett belopp av 20,000 kronor vara tillfyllest.

Till materiel för utbildning och övning vid de 15 gaskyddslaboratorier, som äro inrättade, synes för nästkommande budgetår böra beräknas samma belopp, som anvisats för innevarande budgetår, eller 5,000 kronor.

Enligt luftskyddsinspektionens beräkningar skulle sålunda till anskaffande av viss gasskyddsmateriel för förbrukningsändamål m. m. för budgetåret 1943/44 erfordras ett anslag av (250,000 + 5,000 + 20,000 + 5,000) 280,000 kronor.

Departementschefen.

Luftskyddsinspektionens beräkningar av anslaget till anskaffande av viss gasskyddsmateriel för förbrukningsändamål anser jag mig böra godtaga. För ändamålet bör alltså anvisas ett förslagsanslag av 280,000 kronor.

Civilt luftskydd: Luftskyddsövningar.

Anslaget är avsett att användas för bekostande av sådana luftskyddsövningar, som anordnas på luftskyddsinspektionens initiativ i avsikt att *dels* pröva luftskyddstjänstens organisation, *dels ock* utröna luftskyddets funktionsduglighet inom olika delar av landet.

Till ifrågavarande ändamål har för innevarande budgetår anvisats ett förslagsanslag av 100,000 kronor, av vilket belopp ungefär hälften är avsett att fördelas på länsstyrelserna att användas för sådana övningar, som dessa anordna på anmodan av luftskyddsinspektionen. Vidare har medgivits, att om det befinnerse oundgängligen nödvändigt att för luftskyddsövning såsom övningsledare tillfälligt anlita sakkunnig person från annat luftskyddsområde och att tillerkänna denne särskild ersättning därför, förevarande anslag får tagas i anspråk för ändamålet. Emellertid har förutsatts, att dylik ersättning skulle hållas inom snäva gränser.

I skrivelsen den 31 augusti 1942 framhåller *luftskyddsinspektionen*, att behovet av luftskyddsövningar alltjämt vore synnerligen stort. Det vore därför enligt inspektionens mening av den största betydelse, att denna övningsverksamhet under nästa budgetår fullföljdes i nuvarande omfattning. Kostnaderna härför kunde beräknas till samma belopp som för innevarande budgetår eller sålunda till 100,000 kronor. Detta belopp vore emellertid endast avsett för övningar av normal omfattning. Härutöver kunde det visa sig erforderligt att anordna vissa större övningar, för vilka kostnaderna svårigen läte sig på förhand beräkna. Inspektionen borde bemyndigas att jämväl i fortsättningen utbetala ersättning åt tillfälligt anlitade övningsledare enligt hittills tillämpade grunder.

Sedermera har luftskyddsinspektionen i skrivelse den 6 mars 1943 hemställt om bemyndigande att i viss utsträckning bevilja för luftskyddsövningarnas genomförande erforderliga tillfälliga skademarkeringschefer och skademarkörer ersättning för deras medverkan samt att utbetala sådan ersättning från förevarande anslag. Härom anför inspektionen i huvudsak följande.

Skademarkeringschefen åligger att i tysthet förbereda och organisera den omfattande och verklighetstroga skademarkering, som skall utgöra grundvalen för övningen. Då skadornas antal, lokalisering, art och omfattning bestämmas av övningsarrangören (luftskyddsinspektionen eller vederbörande länsstyrelse) erfordras inga särskilda luftskyddskunskaper för ifrågavarande uppdrag. Däremot är det synnerligen önskvärt att vederbörande besitter prak-

tisk erfarenhet såsom arbetsledare och organisatör. På skademarkeringschefen ställas synnerligen stora krav. Han måste i regel under de närmaste veckorna före övningen ägna all sin lediga tid åt grundliga förberedelser för densamma. Med hänsyn till den stora betydelsen av att detta uppdrag fullgöres skickligt och nitiskt, måste man kunna försäkra sig om medverkan av den härför mest kvalificerade personen inom orten, oberoende av om han tillhör luftskyddet eller icke. För att detta skall vara möjligt synes viss ersättning böra kunna lämnas för detta uppdrag. Ersättningen bör likväl endast uppgå till mindre belopp — exempelvis 100 kronor i ett för allt för en luftskyddsövning av normal omfattning i en medelstor stad — och förutsättes icke utgå till den, som i egenskap av luftskyddschef eller vice luftskyddschef inom övningsorten uppbar permanent ersättning av statsmedel.

Skademarkörerna — i regel samtidigt platskontrollanter — hava till uppgift att avbränna knalleffekter, rökutvecklare m. m., varigenom observations-tjänstens uppmärksamhet skall väckas, att därefter lämna tillstädeskommande luftskyddspersonal de ytterligare upplysningar rörande den tänkta skadans art och omfattning, som kunna vara erforderliga, samt att, i enlighet med på förhand erhållna direktiv, meddela de förändringar i läget, som sedermera anses inträda med hänsyn till antalet insatta hjälpenheter etc. Då det är av vikt att övningarna i möjligaste mån givas total karaktär och då all för luftskyddstjänst uttagen personal m. m. sålunda i regel måste disponeras för luftskyddsuppgifter i egentlig mening, är det nödvändigt att såsom skademarkörer anlita utomstående personer. För uppdrag som skademarkör har ersättning hittills i regel varken påfordrats eller utgivits, emedan uppdraget oftast kunnat fullgöras på fritid och dessutom i viss mån betraktats såsom ett förtroendeuppdrag. Övningarna kunna emellertid vara av sådan karaktär, att uppdraget måste utföras på arbetstid eller att andra skäl föreligga att lämna vederbörande gottgörelse, så mycket hellre som det här är fråga om personal, som kan uttagas endast efter frivilligt åtagande. För att icke de frivilliga skademarkörerna härvid skola komma i ett sämre läge än den tvångsvis uttagna luftskyddspersonalen synes det nödvändigt, att inspektionen i mån av behov äger bevilja ersättning efter samma grunder som tillämpas för det allmänna luftskyddets personal.

Departementschefen.

Betydelsen av att luftskyddsövningar anordnas torde icke kunna bestridas. Jag har därför ej något att erinra mot luftskyddsinspektionens förslag om oförändrat belopp, 100,000 kronor, under nästa budgetår. Såsom inspektionen påpekat avser detta belopp endast övningar av normal omfattning. Därest det skulle visa sig angeläget att anordna övningar av större omfattning och de anvisade medlen icke skulle förslå härför, torde erforderligt överskridande av anslaget, som har förslagsanslags natur, kunna medgivas av Kungl. Maj:t.

Under samma förutsättningar som för närvarande gälla torde jämväl i fortsättningen få bestridas ersättningar till sakkunniga, vilka tillfälligt anlitas såsom övningsledare inom annat luftskyddsområde än det, i vilket de må innehava befattning inom luftskyddet.

Luftskyddsinspektionen har hemställt om bemyndigande att i viss utsträckning bevilja för luftskyddsövningarnas genomförande erforderliga skademarkeringschefer och skademarkörer ersättning för deras medverkan. Vad inspektionen anfört till stöd för framställningen, i vad den avser skademarkeringschefer, synes övertygande. Jag förordar därför, att ersättning för uppdrag

som skademarkeringschef utgår med det belopp som inspektionen för varje fall bestämmer, dock högst 100 kronor för en övning. Därest inspektionen finner särskilda skäl tala för högre ersättning, torde frågan härom böra underställas Kungl. Maj:ts prövning. — För uppdrag som skademarkör, vilket vid en medelstor övning fullgöres på ett par timmar, torde man som regel kunna finna personer villiga att utan ersättning ställa sig till förfogande. Därest skademarkörens medverkan påfordras under tid, då han eljest skulle hava utfört förvärsarbete, och han sålunda genom deltagande i övningen går förlustig arbetsinkomst, synes möjlighet dock böra finnas för luftskyddsinspektionen att bevilja honom ersättning efter samma grunder som gälla för det allmänna luftskyddets personal. Under andra förhållanden torde ersättning till skademarkörerna icke böra komma ifråga. — Kostnaderna för ifrågavarande ersättningar böra bestridas av de för övningarna anvisade medlen.

Civilt luftskydd: Försöksverksamhet.

Till försöksverksamhet har för budgetåret 1942/43 anvisats ett förslagsanslag av 45,000 kronor. Av detta belopp äro 20,000 kronor avsedda för luftskyddsinspektionens egen försöksverksamhet, under det att 25,000 kronor beräknats för bestridande av kostnaderna för den försöksverksamhet, som av försvarsväsendets kemiska anstalt utföres för inspektionens räkning.

Rörande detta anslag har *luftskyddsinspektionen* i sin skrivelse den 31 augusti 1942 anfört följande.

För innevarande budgetår har ett belopp av 5,000 kronor avsetts för försök rörande orienteringsförsvärande åtgärder, särskilt maskering av industrianläggningar m. m. Ifrågavarande försök synas böra fullföljas jämväl under nästkommande budgetår och kostnaderna för desamma torde böra uppskattas till samma belopp eller 5,000 kronor.

För försöken å det byggnadstekniska området har för innevarande budgetår beräknats ett belopp av 5,000 kronor. Denna verksamhet synes erforderlig jämväl i fortsättningen. För den fortsatta utformningen av projektilröjningstekniken torde sålunda erfordras omfattande sprängningsförsök. Vidare är det i hög grad önskvärt, att specialmateriel för röjningstjänsten och erforderlig materiel för tunneleringstekniken vid röjning av raserade byggnader utprövas. Med hänsyn till de nya försöksobjekt, som sålunda tillkommit, torde de byggnadstekniska försöken under nästa budgetår draga en kostnad av i runt tal 7,500 kronor.

För brandskyddstekniska försök har för innevarande budgetår avsetts ett belopp av 10,000 kronor. Inspektionen framhöll i sina anslagsberäkningar för innevarande budgetår bland annat, att särskilt studium borde ägnas de moderna angreppsmedlen, som i vissa betydelsefulla avseenden framtvingade andra släckningsmetoder än de hittills brukliga. Försöken avsågo vidare att utröna värdet av olika släckningsmetoder vid vattenbrist. Den brandskyddstekniska försöksverksamheten synes under budgetåret 1943/44 böra bedrivas i ungefär samma omfattning som under innevarande budgetår. För ändamålet torde dock under nästföljande budgetår ett belopp av 7,500 kronor visa sig tillräckligt.

Slutligen bör i likhet med vad tidigare skett ett belopp av 25,000 kronor beräknas för bestridande av kostnaderna för den försöksverksamhet, som försvarsväsendets kemiska anstalt bedriver för inspektionens räkning.

Enligt inspektionens beräkningar skulle alltså till försöksverksamhet erfordras ett anslag av (5,000 + 7,500 + 7,500 + 25,000) 45,000 kronor.

Departementschefen.

Luftskyddsinspektionen har upplyst, att försvarsväsendets kemiska anstalt från och med den 1 januari 1943 övertagit den försöksverksamhet rörande maskering av industrianläggningar, som tidigare bedrivits av inspektionen, men att det för försök rörande orienteringsförsvarande åtgärder beräknade beloppet, 5,000 kronor, vore i sin helhet erforderligt för mörkläggningsförsök.

Emot luftskyddsinspektionens beräkningar av medelsbehovet under förevarande anslag har jag intet att erinra. Ett belopp av 45,000 kronor bör därför anvisas för här avsedda ändamål.

Civilt luftskydd: Statens luftskyddsskola.

Till ifrågavarande ändamål har för innevarande budgetår anvisats ett förslagsanslag av 50,000 kronor, av vilket belopp 18,000 kronor äro avsedda för kurser, som av luftskyddsinspektionen anordnas vid statens luftskyddsskola, och 12,000 kronor såsom bidrag till av länsstyrelserna bedrivna utbildningsverksamhet, medan återstoden, 20,000 kronor, beräknats för resekostnads- och traktamentsersättning till vissa högre befattningshavare inom det allmänna luftskyddet vid deltagande i kurser vid statens luftskyddsskola.

Luftskyddsinspektionen har i skrivelsen den 31 augusti 1942 anfört, att den utbildningsverksamhet som planlagts för innevarande budgetår huvudsakligen avsåge repetitionskurser men att det på grund av tillkomsten av nya luftskydds sorter samt personbyten å befattningar inom det allmänna luftskyddet visat sig nödvändigt att i betydande omfattning återupptaga den grundläggande utbildningen. Detta medförde, att medelsbehovet under budgetåret 1943/44 komme att bliva större än under innevarande budgetår och inspektionen beräknade, att för den centralt bedrivna utbildningsverksamheten ett belopp av 20,000 kronor vore erforderligt. Sagda belopp hade inspektionen preliminärt för avsikt att disponera på följande sätt:

4 repetitionskurser för luftskyddschefer om 3 dagar.....	kronor	1,200
1 kurs för luftskyddschefer i A- och B-orter om 6 dagar	»	400
1 kurs för luftskyddschefer i C- och D-orter om 6 dagar	»	400
2 kurser för övningsledare och luftskyddschefer biträde vid planläggningen av utbildningen inom allmänna luftskyddet om 10 dagar	»	1,500
2 kurser för luftskyddsledare vid industrier och dylikt om 6 dagar	»	800
1 kurs för föreståndare för gasskyddslaboratorium om 6 dagar	»	600
2 kurser för tjänstegrenschefer för gasskyddstjänsten om 5 dagar	»	800
1 kurs för tjänstegrenschefer för sjukvårdstjänsten om 2 dagar	»	200
1 kurs för tjänstegrenschefer för röjningstjänsten om 2 dagar	»	200
2 kurser i projektilröjning om 4 dagar	»	1,100

2 kurser i handhavande och vård av luftskyddsmaterielen om 3 dagar	kronor	600
1 kurs för polisuskolan om 10 dagar.....	»	1,500
Expenser, materiel m. m.	»	9,000
Oförutsedda utgifter	»	1,700
	Summa kronor	20,000

(Den för de särskilda kurserna angivna kostnaden avser lärararvoden.)

Den av länsstyrelserna bedrivna utbildningsverksamheten anser inspektionen böra jämväl i fortsättningen erhålla understöd av medel, som anvisas under förevarande anslag. Med hänsyn till vad tidigare anförts rörande behovet av mera omfattande utbildningskurser borde enligt inspektionens förmenande det för länsstyrelsernas verksamhet under nästföljande budgetår avsedda beloppet höjas till 15,000 kronor.

Härefter erinrar inspektionen om att för innevarande budgetår medel beräknats under förevarande anslag för resekostnads- och traktamentsersättning enligt rese- och traktamentsklassen II D till sådana luftskyddschefer, ställföreträdande luftskyddschefer, distriktschefer och tjänstegrenschefer, som ej äro befattningshavare vid polisväsendet, vid deltagande i kurser vid statens luftskyddsskola. Inspektionen finner, att utgifterna för detta ändamål på grund av den utvidgning av utbildningsverksamheten, som inspektionen föreslagit, och ökningen av antalet befattningshavare, om vilka här är fråga, borde för nästföljande budgetår beräknas till 30,000 kronor.

Till statens luftskyddsskola beräknar inspektionen sålunda ett anslag av (20,000 + 15,000 + 30,000) 65,000 kronor.

Sedermera har luftskyddsinspektionen i skrivelse den 23 februari 1943 framhållit, att den gjorda begränsningen av de till resekostnads- och traktamentsersättning berättigade eleverna vid statens luftskyddsskola visat sig medföra stora svårigheter. Såsom exempel härå anför inspektionen följande.

En distriktstjänstegrenschefer inom något av de största luftskyddsområdena är formellt icke berättigad till ersättning men kan i betydelse jämföras med många tjänstegrenschefer inom medelstora och mindre orter. Chefen för projektilröjningsdetaljen — som ingår i tjänstegrenen röjningstjänst — kan icke erhålla ersättning av här ifrågavarande anslag, ehuru hans deltagande i inspektionens utbildningskurs måste anses synnerligen motiverat. Vidare har det förekommit fall, där personer genomgått statens luftskyddsskola för att sedermera förordnas till sådan befattning inom det allmänna luftskyddet, som — därest den innehafts under elevtiden — berättigat vederbörande till resekostnads- och traktamentsersättning. Utbildningen kan ju här sägas vara en ovillkorlig förutsättning för att vederbörande skall kunna fullgöra sitt uppdrag. Sistnämnda kursdeltagare kunna enligt nu gällande bestämmelser icke tillerkännas ersättning.

Inspektionen erinrar vidare om att nu föreliggande rätt för vissa elever vid luftskyddsskolan till resekostnads- och traktamentsersättning motiverats därmed, att enligt gällande lagstiftning skyldighet icke föreläge för kommun att bestrida ifrågavarande ersättning samt att det, med hänsyn till bety-

delsen för luftskyddets effektivitet av att luftskyddsbefälet erhöle utbildning, vore otillfredsställande, att det berodde av kommuns frivilliga beslut, huruvida det skulle vara ekonomiskt möjligt för vederbörande att förskaffa sig den erforderliga utbildningen. Anförda motiv — fortsätter inspektionen — gjorde sig med samma styrka gällande beträffande samtliga elever vid statens luftskyddsskola. Deltagarantalet vore nämligen synnerligen begränsat och deltagarna utsåges av vederbörande länsstyrelse i samråd med luftskyddsinspektionen. Inspektionen hemställer därför om bemyndigande att utbetala resekostnads- och traktamentsersättning till samtliga deltagare i kurser vid statens luftskyddsskola, vilka vore avsedda att uppehålla befattningar inom det allmänna luftskyddet, dock med undantag för befattningshavare vid polisväsendet.

Departementschefen.

Beträffande utbildningsverksamheten har luftskyddsinspektionen funnit, att under den närmaste tiden en viss återgång från repetitionskurser till grundläggande utbildning är erforderlig. Härav föranledes, att medelsbehovet för ändamålet under nästa budgetår blir större än under innevarande budgetår. För budgetåret 1943/44 beräknar inspektionen sålunda kostnaderna för den centralt bedrivna utbildningsverksamheten till 20,000 kronor och för bidragen till de genom länsstyrelserna anordnade utbildningskurserna till 15,000 kronor. Dessa beräkningar föranleda ingen erinran från min sida.

Luftskyddsinspektionen har vidare föreslagit, att den rätt till resekostnads- och traktamentsersättning för deltagande i kurser vid statens luftskyddsskola, som för närvarande tillkommer vissa högre befattningshavare inom det allmänna luftskyddet, skulle utsträckas att avse samtliga elever vid skolan, vilka vore avsedda att uppehålla befattningar inom det allmänna luftskyddet och icke tillhörde polisväsendet. Då inspektionens förslag synes välgrundat, tillstyrker jag, att ersättningar under nästa budgetår utgå i enlighet med förslaget. Till bestridande av hela kostnaden härför synes det belopp av 30,000 kronor vara tillräckligt, som inspektionen i skrivelsen den 31 augusti 1942 beräknat för sådana ersättningar enligt nu gällande grunder.

Ifrågavarande anslag bör sålunda för nästa budgetår upptagas med (20,000 + 15,000 + 30,000) 65,000 kronor.

Civilt luftskydd: Bidrag till enskilda sammanslutningar för utbildning av luftskyddspersonal m. m.

För ifrågavarande ändamål har för innevarande budgetår anvisats ett anslag av 480,000 kronor, varav ett belopp av 430,000 kronor avsetts såsom bidrag till riksluftskyddsförbundet och 50,000 kronor såsom bidrag till svenska röda korset.

Riksluftskyddsförbundet har i skrivelse den 22 augusti 1942 hemställt om anvisande av medel för förbundets verksamhet under budgetåret 1943/44 och därvid anfört bland annat följande.

Riksorganisationen har numera länsförbund i samtliga län. Till organisationen voro i augusti 1942 omkring 560 lokala luftskyddsföreningar anslutna.

Lokalföreningarnas sammanlagda medlemsantal den 31 december 1941 utgjorde 294,000. Under år 1941 hade genom riksluftskyddsförbundet och dess underorganisationer 250,000 personer erhållit utbildning i hemskyddstjänst.

Av riksluftskyddsförbundet för nästföljande budgetår planlagd verksamhet avser liksom tidigare upplysning, propaganda och utbildning beträffande i främsta rummet hemskyddet. Den sammanlagda kostnaden härför kan beräknas till minst 3 miljoner kronor. Huvuddelen av kostnaden beräknas bliva täckt genom medlemsavgifter, frivilliga bidrag och andra inkomster, som länsförbund och föreningar själva kunna skaffa sig.

Emellertid har det visat sig allt svårare att erhålla frivilliga bidrag. Riksluftskyddsförbundet finner det därför nödvändigt, att statsbidrag alltjämt lämnas dels till den centrala verksamheten för organisationskostnader, för upplysning och propaganda samt för utbildning och övningar, och dels till länsförbunden.

För den centrala organisationen och för stödjande av länsförbunden räknade riksluftskyddsförbundet för budgetåret 1943/44 med följande utgifter:

Organisationskostnader (hyra, löner m. m.)	kronor	60,750
Upplysning och propaganda	»	56,000
Utbildning och övningar	»	47,700
Bidrag till länsförbunden	»	300,000
Oförutsedda utgifter	»	10,550
	<u>Summa kronor</u>	<u>475,000</u>

Förbundets inkomster (bidrag av enskilda givare, förlagsverksamhet, försäljning av brevmärken m. m. samt lotterimedel) hade för samma tid beräknats till 45,000 kronor, varför sålunda skulle återstå att täcka ett belopp av 430,000 kronor. Förbundet anhåller, att sistnämnda belopp måtte anvisas av statsmedel.

Luftskyddsinspektionen har i det yttrande över riksluftskyddsförbundets framställning, som innehålles i inspektionens skrivelse den 31 augusti 1942, förklarat, att inspektionens tidigare uttalanden i anledning av förbundets framställningar om bidrag av statsmedel för föregående och innevarande budgetår alltjämt ägde sin giltighet. Oavsett vilken organisation, som slutligen komme att fastställas för den statliga luftskyddsverksamheten, syntes förbundets och dess underorganisationers verksamhet vara av den största betydelse för det civila luftskyddet. Särskilt gällde detta det verksamhetsområde, på vilket förbundet huvudsakligen hade att inrikta sina krafter, nämligen hemskyddet. När det gällde organisationen och utbildningen av hemskyddspersonalen, vars antal vore betydande jämfört med den övriga luftskyddspersonalens, kunde icke enbart de statliga myndigheternas strävanden vara tillfyllest. Inspektionen tillstyrker därför förbundets framställning om anslag för nästa budgetår.

Luftskyddsinspektionen har med skrivelsen den 31 augusti 1942 i avskrift överlämnat en av *överstyrelsen för svenska röda korset* till inspektionen ställd skrivelse, däri överstyrelsen hemställt, att inspektionen måtte utverka, att ett statsanslag å 50,000 kronor ställdes till överstyrelsens förfogande för utbildning av luftskyddssamariter under budgetåret 1943/44, samt till stöd för fram-

ställningen anfört, att denna utbildningsverksamhet beräknades få samma omfattning som under innevarande budgetår och draga en kostnad av sammanlagt 60,000 kronor, varav överstyrelsen ansåge sig kunna bidra med ett belopp av omkring 10,000 kronor.

Luftskyddsinspektionen framhåller, att den av svenska röda korset bedrivna utbildningsverksamheten, vilken stode under inspektionens inseende, alltjämt måste anses vara förtjänt av statsmakternas stöd. Inspektionen hemställer därför, att ett belopp av 50,000 kronor beräknas som bidrag till ifrågakvarande verksamhet.

Departementschefen.

Riksluftskyddsförbundet utför för närvarande en mycket betydelsefull insats inom det civila luftskyddet. Dess propaganda- och upplysningsarbete har varit av stort värde för spridande av kännedom om det sätt, varpå allmänheten bör söka handla vid luftanfall. Än viktigare har förbundets utbildningsverksamhet varit. Denna har i första hand varit inriktad på att utbilda hemskyddets personal. Intill utgången av år 1942 hade av denna 546,821 personer genomgått utbildningskurser; dessutom hade cirka 50,000 befattningshavare inom industriluftskyddet och 50,000 personer tillhörande det allmänna luftskyddet utbildats vid av förbundet anordnade kurser. Statsmakterna har ansett förbundets verksamhet vara av sådant värde, att statsbidrag utgått till densamma. Statsbidraget utgjorde under budgetåret 1939/40 och 1940/41 200,000 kronor; det höjdes budgetåret 1941/42 till 427,600 kronor och är innevarande budgetår 430,000 kronor.

Vid bedömandet av förbundets ansökan att för nästkommande budgetår komma i åtnjutande av ett statsbidrag på 430,000 kronor anser jag mig först böra framhålla angelägenheten av att förbundets verksamhet i nuvarande läge icke avmattas utan helst intensifieras.

Enligt vad jag inhämtat ha emellertid förbundets inkomster (bidragen av enskilda givare, förlagsverksamhet, försäljning av brevmärken m. m. samt lotterimedel) under en följd av år uppgått till högre belopp än vad som beräknats vid statsbidragets fastställande. Det överskott, som hittills uppstått, har av förbundet fonderats. De på så sätt fonderade medlen uppgingo den 31 december 1942 till 515,000 kronor. Med hänsyn till förbundets goda ekonomiska ställning torde nödvändigheten av fortsatt ekonomiskt stöd från statens sida kunna sättas i fråga, trots det obestridliga värdet av förbundets verksamhet.

Det bör emellertid observeras, att huvudparten av kostnaderna för förbundets och dess underorganisationers verksamhet bestrides av insamlade medel och anslag från kommuner. Sålunda utgjorde omslutningen för länsförbundens och föreningarnas räkenskaper för år 1942 cirka 2,500,000. Härav bestreds av statsbidraget 350,000 kronor. En minskning av statsbidraget till lokalorganisationerna skulle otvivelaktigt försvåra förbundens möjligheter att hos kommuner och enskilda utverka bidrag. För förbundets centrala verksamhet, vartill under innevarande år 80,000 kronor anvisats, torde

däremot en viss minskning av anslagsbeloppet kunna ske utan större risk. Det kan icke anses tillfredsställande att för närvarande en fortsatt fondbildning möjliggöres genom statsbidrag. Detta har icke heller riksluftskyddsförbundet ifrågasatt, men det förefaller mig som om förbundets egna inkomster uppskattats alltför lågt, när de i förbundets skrivelse den 22 augusti 1942 beräknats till 45,000 kronor. Förhandsberäkningar rörande storleken av inkomster av denna typ äro förvisso alltid osäkra men det förefaller icke sannolikt att inkomsten av den egna rörelsen skall understiga 100,000 kronor. Med utgångspunkt härifrån anser jag mig kunna reducera det föreslagna anslagsbeloppet med 55,000 kronor och förordar alltså att förbundet för nästa budgetår beviljas bidrag med 375,000 kronor. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att, sedan kännedom erhållits om förbundets egna inkomster, vidtaga den justering av statsbidraget som må erfordras för att ökad fondering skall undvikas.

Även svenska röda korsets verksamhet för utbildning av luftskydds-samariter torde allt fortfarande vara förtjänt av ekonomiskt stöd från statens sida, varför jämväl nämnda förenings framställning om ett statsbidrag å 50,000 kronor tillstyrkes.

Till bidrag till enskilda sammanslutningar för utbildning av luftskyddspersonal m. m. skulle alltså för nästa budgetår erfordras (375,000 + 50,000) 425,000 kronor.

Civilt luftskydd: Bidrag till kommuner för anordnande av vissa skyddsrum.

För varje budgetår från och med budgetåret 1937/38 ha reservationsanslag anvisats för ifrågavarande ändamål. Sammanlagda anslagsbeloppet utgör 19,800,000 kronor, varav 1,500,000 kronor avsetts för skyddsrum vid hamnar och 4,000,000 kronor för anordnande av skyddsrum i undervisningsanstalter.

Bidrag utgår för tillgodoseende av behovet av ledningscentraler, av skyddsrum för aktiv personal och för hjälpplatser samt av offentliga skyddsrum. Samtliga dessa slag av anläggningar äro avsedda för beredande av skydd åt personer — dessa må tillhöra det allmänna luftskyddets personal eller allmänheten — icke materiel.

Statsbidrag utgår som regel med två tredjedelar av de verkliga kostnaderna. Skattetyngd kommun, vars invånare med hänsyn till kommunens utsatta läge eller andra omständigheter äro i särskilt behov av skyddsrum, kan dock erhålla högre bidrag. Bidrag får emellertid aldrig överstiga nio tiondelar av den verkliga kostnaden.

Enligt enahanda grunder kan från och med budgetåret 1941/42 kommun beviljas statsbidrag för anordnande av skyddsrum i kommunen tillhöriga undervisningsanstalter. Kostnaderna för inrättande av skyddsrum i sådana undervisningsanstalter, vid vilka det med hänsyn till försvarets eller folkförsörjningens intresse är angeläget, att undervisningen under krig fortgår eller utvidgas, såsom verkstadsskolor, tekniska läroverk och skolor, textilinstitut och dylikt, bestridas helt av statsmedel.

Luftskyddsinspektionen lämnar i skrivelsen den 31 augusti 1942 en redogörelse för den omfattning, i vilken anslaget dittills disponerats, samt anför följande.

Utbyggnaden av allmänna skyddsrum inom landets luftskyddsorter pågår fortfarande och behov av statsmedel för att understödja detta arbete föreligger allttjämt. Enligt en inom inspektionen verkställd utredning ha cirka 50 procent av luftskyddsorterna i tillfredsställande omfattning försetts med allmänna skyddsrum. Det bör dock framhållas, att skyddsrummen inom landets större luftskyddsorter till stor del utbyggts, varför medelsbehovet kan uppskattas till lägre belopp än det, som hittills utbetalats i statsbidrag.

Att beräkna medelsåtgången för den ytterligare erforderliga utbyggnaden av de allmänna skyddsrummen erbjuder vissa svårigheter. Därest av inspektionen gjord framställning om åläggande för samtliga kommuner, inom vilka luftskyddsorter äro belägna, att anordna allmänna skyddsrum vinner Kungl. Maj:ts bifall, måste man i varje fall räkna med att medelsbehovet för nästa budgetår uppgår till ett belopp motsvarande det anslag, som för innevarande budgetår för ändamålet anvisats på riksstaten nämligen 2,000,000 kronor. Några ytterligare medel till bidrag till kostnaderna för undervisningsanstalternas skyddsrum torde för närvarande icke erfordras.

Kungl. Maj:t har den 16 oktober 1942 meddelat beslut — i huvudsaklig överensstämmelse med inspektionens framställning — angående skyldighet för vissa kommuner att anordna allmänna skyddsrum.

I detta sammanhang torde få anmälas, att *Stockholms stadskollegium* i skrivelse den 18 juni 1942 hemställt om statsbidrag med 543,000 kronor för utbyggnad av sju fullträffsäkra distriktscentraler för luftskyddets ledning i Stockholm att omfatta även skydd för viss luftskyddsmateriel.

Över framställningen har *luftskyddsinspektionen* den 21 augusti 1942 avgivit utlåtande och däri anført huvudsakligen följande.

Det är uppenbart att det ur luftskyddssynpunkt är i hög grad önskvärt att den värdefullaste luftskyddsmaterielen, framförallt den tyngre brandsläckningsmaterielen, förvaras så skyddad som möjligt, liksom att den uppställs i omedelbar anslutning till förläggningsplatser för den aktiva luftskyddspersonal, som skall handhava materielen ifråga.

Kravet på det skydd som bör anordnas för ifrågavarande materiel är beroende på materielens kostnad och svåranskaflighet. För mindre orter är det därför i allmänhet tillfyllest med splitterskydd av enklare beskaffenhet. Inom större orter däremot, som för sin luftskyddsberedskap nödgats anskaffa viss dyrbarare och mera svårersättlig materiel, kräves ett bättre skydd härför. På de allra största orterna torde den tyngsta och dyrbaraste materielen vid luftanfall komma att hållas i beredskap för att insättas först när verklig katastrof hotar samhället. För sådant fall framstår med all tydlighet önskemålet att denna materiel erhåller fullträffsäkert skydd. Ju mera utsatt orten är för anfall från luften, desto större bli riskerna att materielen vid bombanfall slås sönder och desto större blir därför kravet på fullträffsäkert skydd. Med hänsyn till de förödande anfall från luften, vilka numera förekomma inom de krigförande länderna, måste det anses oundgängligen nödvändigt, att i de största städerna viss tyngre materiel fullträffsäkert skyddas för att efter anfallet med säkerhet kunna beräknas vara disponibel för att begränsa och avvärja hotande katastrofer.

Utän att fatta någon definitiv ståndpunkt till frågan rörande den omfattning,

i vilken statsbidrag till kostnaderna för materielskydd bör ifrågakomma, finner inspektionen klart, att sådant bidrag endast bör utgå för anordnande i de allra största städerna av skydd för den mera värdefulla och svårersättliga materielen. I varje fall anser inspektionen, att Stockholm på grund av sitt utsatta läge och med hänsyn till sin betydelse för hela landet bör komma i åtnjutande av bidrag för utbyggande av materielskyddet i föreslagen omfattning.

Beträffande frågan om statsbidragets storlek har staden förutsatt, att statsbidraget skulle utgå efter de för statsbidrag till allmänna skyddsrum gällande grunderna, d. v. s. med $\frac{2}{3}$ av kostnaderna. Inspektionen har intet att erinra emot de föreslagna grunderna för kostnadernas fördelning mellan staten och staden. Liksom vid bestämmande av statsbidrag till allmänna skyddsrum bör hänsyn tagas till värdet av materielskyddens användning i fredstid. Då detta värde kan uppskattas till en fjärdedel av anläggningskostnaden, tillstyrker inspektionen statsbidrag till nämnda kostnad med hälften ($\frac{2}{3} \times \frac{3}{4}$) av densamma eller sålunda med 409,000 kronor.

I skrivelsen den 31 augusti 1942 förklarar inspektionen, att med hänsyn härtill ytterligare ett belopp av 500,000 kronor bör tillföras ifrågavarande anslag samt att till bidrag till kommuner för anordnande av vissa skyddsrum sålunda för nästföljande budgetår erfordras sammanlagt (2,000,000 + 500,000) 2,500,000 kronor.

Statskontoret, som den 9 september 1942 avgivit utlåtande över luftskyddsinspektionens i skrivelsen den 31 augusti 1942 gjorda framställningar, har i utlåtandet ifrågasatt, huruvida icke förevarande anslag kunde med hänsyn till storleken av å anslaget förefintlig reservation upptagas med väsentligt mindre belopp än det av inspektionen beräknade.

Vidare må anmälas en av *luftskyddsinspektionen* i skrivelse den 17 mars 1943 gjord framställning om sådan ändring av de för statsbidrag till anordnande av skyddsrum i undervisningsanstalter gällande grunderna, att bidrag må utgå även beträffande enskild undervisningsanstalt, vilken åtnjuter statsbidrag till driftkostnaden och är inrymd i byggnad, som till huvudsaklig del disponeras av anstalten. Härom anför inspektionen följande.

Behovet av reservlokaler för inkvartering kan icke alltid anses täckt därigenom, att av kommunen ägda skolbyggnader förses med skyddsrum. Det kan sålunda vara nödvändigt, att jämväl enskilda undervisningsanstalter ur berörda synpunkt förses med skyddsrum. Enär staten ansetts böra bidraga till kostnaderna för anordnande av skyddsrum i kommunalt ägda undervisningsanstalter dels med hänsyn till att anstalterna förutsatts att i händelse av krig komma till användning för inkvartering av hemlösa, dels ock med hänsyn till att det ur försvarets eller folkförsörjningens intresse vore angeläget att undervisningen i vissa undervisningsanstalter under krig fortginge, synes det knappast motiverat att utesluta alla enskilda ägare av undervisningsanstalter från möjligheterna att erhålla statsbidrag för anordnande av skyddsrum. Man bör nämligen icke kräva av en enskild, att han belastas med omkostnader för en anordning, som väsentligen tillkommit med hänsyn till ett allmänt ändamål.

Bidrag av statsmedel synes inspektionen emellertid icke böra utgå till andra enskilda skolor än sådana, som ansetts böra åtnjuta statsbidrag till sin drift. Ej heller för dylik undervisningsanstalt bör emellertid bidrag utgå i andra fall, än då densamma är inrymd i byggnad, som till huvudsaklig del dispo-

neras av undervisningsanstalten. Denna inskränkning är motiverad därav, att det förefinnes viss risk för att en undervisningsanstalt, som endast upptager en mindre del av en byggnad, efter någon tid kan komma att förflyttas till lokaler i annan fastighet, varvid svårigheter skulle kunna uppkomma vid ett eventuellt återkrävande av statsbidrag, om sådant utgått för anordnande av skyddsrum i den ursprungliga byggnaden.

Efter övervägande har inspektionen ansett sig böra föreslå, att statsbidrag i fråga om ovan angivna statsunderstödda enskilda undervisningsanstalter utgår efter enahanda grunder, som gälla för statsbidrag till kommun till kostnader för anordnande av skyddsrum i undervisningsanstalter d. v. s. i regel med två tredjedelar av kostnaden.

Slutligen torde få behandlas den av *statens utrymningskommission*, i samråd med luftskyddsinspektionen, i skrivelse den 7 maj 1943 väckta frågan om skyddsrum för socialtjänstens lokaler i allmänhet.

Kommissionen anför i nämnda skrivelse, att sådana lokaler i de 70 orter, där en mera omfattande socialtjänstplanläggning vore avsedd att genomföras och om vilka i förevarande sammanhang enbart är fråga, utgjordes av socialtjänstcentraler och, i ett fåtal orter, socialdistriktsbyråer för den lokala socialtjänstledningen samt luftskyddshärbärgen för omhändertagande av personer, som på grund av bombangrepp eller andra krigsåtgärder fått sina bostäder obeboeliga. Enligt av kommissionen utfärdade anvisningar för socialtjänstorganisationen å ifrågavarande orter skulle luftskyddshärbärgen finnas för cirka 8 procent av ortens befolkning. För samtliga orter beräknades antalet platser å luftskyddshärbärgen till 180,000. Med hänsyn till tidpunkten för utrustningen indelades härbärgena i tre kategorier, första linjens härbärgen med ett ungefärligt platsantal motsvarande 3 procent av befolkningen, andra linjens med ungefär samma platsantal samt tredje linjens härbärgen, vilka hade karaktären av reservlokaler. Enligt anvisningarna skulle härbärgena såvitt möjligt planeras i fastigheter med tillgång till egna eller närbelägna skyddsrum. Kommissionen hade nyligen från ifrågavarande orter inhämtat uppgifter angående den omfattning, i vilken socialtjänstcentraler, socialdistriktsbyråer och luftskyddshärbärgen vore försedda med skyddsrum. I stort sett fullständiga uppgifter hade kunnat erhållas från samtliga 70 orter med undantag av Stockholm och Karlshamn. I anslutning till en vid skrivelsen fogad sammanställning av uppgifterna anför kommissionen följande.

Av sammanställningen framgår, att socialtjänstcentraler och socialdistriktsbyråer i allmänhet kunnat förläggas med tillgång till skyddsrum. I vissa fall har det dock varit nödvändigt att för ändamålet taga i anspråk lokaler utan skyddsrum. — Antalet redovisade platser å luftskyddshärbärgena i de 68 orterna uppgår till 131,204. Härbärgen med ett sammanlagt platsantal av 44,611 eller cirka 34 procent av hela platsantalet äro för närvarande försedda med skyddsrum. Av angivna platsantal kommer 25,451 eller cirka 19.5 procent av hela platsantalet i härbärgena på skolbyggnader. För ett platsantal av 86,593 eller cirka 66 procent av hela platsantalet i härbärgena finnas icke skyddsrum, vilket innebär antingen att skyddsrum över huvud taget ej finnas i den fastighet, där härbärge är planerat, eller att i fastigheten befintliga skyddsrum beräknas vara erforderliga för hyresgäster i fastigheten, för aktiv luftskyddspersonal, som skall förläggas i fastigheten o. s. v. Sistnämnda summa, 86,593 platser, fördelar sig på skolbyggnader med 23,889 och på andra

fastigheter med 62,704 platser (respektive cirka 18 procent och cirka 48 procent av hela platsantalet på härbärgena i de 68 orterna).

Av tillgängliga uppgifter beträffande Stockholm, vilka representera något mer än hälften av den planerade härbärgesorganisationen därstädes, har inhämtats, att skyddsrum i fastigheterna finnas endast för ungefär en fjärdedel av det redovisade platsantalet, varför den proportionella tillgången på skyddsrumplatser för Stockholms del ställer sig sämre än genomsnittet för övriga orter.

Av den sålunda lämnade redogörelsen framgår, att tillgången på skyddsrum för luftskyddshärbärgena är helt otillräcklig. Enligt kommissionens uppfattning är det av allra största vikt, att tillgång till normalskyddsrum eller, om sådana icke kunna anordnas, splitterskydd finnes för hela platsantalet på samtliga härbärgen. Visserligen är organisationen ordnad med tanke på att de utbombades vistelse på härbärgena skall vara så kort tid som möjligt och att härbärgena sålunda snabbt skola tömmas och ånyo ställas i beredskap för eventuella nya angrepp. Det är emellertid uppenbart, att ett mycket betydande antal utbombade personer kunna vistas på härbärgena, när nytt angrepp äger rum. Finnes i en sådan situation icke tillgång till skyddsrum, utgöra härbärgena med de där samlade hemlösa synnerligen sårbara anläggningar. Behovet av skyddsrum för härbärgena torde vara minst lika framträdande som behovet av skyddsrum för exempelvis gatutrafikanter.

Kommissionen erinrar härefter om dels den skyldighet att anordna allmänna skyddsrum, som enligt 11 § 1 mom. luftskyddslagen och Kungl. Maj:ts beslut den 16 oktober 1942 åligger vissa kommuner, dels bestämmelserna i lagen den 1 mars 1940 (nr 119) om skyldighet för ägare av anläggningar och byggnader att anordna skyddsrum m. m. och dels den möjlighet till statsbidrag för anordnande av skyddsrum i undervisningsanstalter, som beträffande kommunala anstalter redan föreligger och beträffande enskilda anstalter av luftskyddsinspektionen föreslagits. Kommissionen finner grundad anledning föreligga till antagande, att de luftskyddshärbärgen, som vore planerade i undervisningsanstalter, skulle bli försedda med skyddsrum. Även om en betydande del av härbärgena skulle inrymmas i undervisningsanstalter, vore emellertid huvuddelen förlagd till andra lokaler. De fastigheter av annan art än undervisningsanstalter, som sålunda avsåges att tagas i anspråk för luftskyddshärbärgen, vore av mycket växlande art. Största delen torde utgöras av kyrkliga och profana samlingslokaler av olika slag. I fråga om dessa härbärgen funnes för närvarande varken skyldighet att anordna skyddsrum eller möjlighet att erhålla statsbidrag härför.

Med anledning härav föreslår kommissionen, att statsbidrag skulle beviljas kommunerna för byggande av skyddsrum vid luftskyddshärbärgena enligt samma regler som gällde beträffande statsbidrag i övrigt till kommuner för byggande av skyddsrum. Kostnaderna för ifrågavarande statsbidrag beräknades av kommissionen beträffande samtliga härbärgen, planerade i andra lokaler än undervisningsanstalter och sådana som redan vore försedda med skyddsrum, till 6,000,000 kronor samt beträffande härbärgen i första linjen, med vilka för nästföljande budgetår närmast vore att räkna, 2,000,000 kronor. Vidare finner kommissionen uppenbart, att ledningscentraler för socialtjänsten i fråga om möjligheten att erhålla statsbidrag böra jämföras med

ledningscentraler för allmänna luftskyddet. Då behovet av nybyggnad av skyddsrum för socialtjänstcentraler och socialdistriktsbyråer kunde förutses bliva relativt begränsat syntes kostnaderna härför kunna inräknas i de förut angivna kostnaderna för ordnande av skyddsrum för luftskyddshärbärgena.

Genom att statsbidrag beviljades — fortsätter kommissionen — garanterades emellertid icke att skyddsrum verkligen bleve byggda i den omfattning och med den snabbhet, som vore önskvärd. Härför erfordrades enligt kommissionens uppfattning, att kommunerna ålades skyldighet att förse ifrågasvarande lokaler med skyddsrum.

Kommissionen hemställer sålunda, att för budgetåret 1943/44 måtte anvisas ett anslag av 2,000,000 kronor till statsbidrag till kommuner för anordnande av skyddsrum vid socialtjänstcentraler, socialdistriktsbyråer och luftskyddshärbärgen, samt att kommunerna måtte åläggas skyldighet att ordna sådana skyddsrum.

Departementschefen.

Enligt de föreskrifter som för närvarande gälla rörande användningen av förevarande anslag utgå därifrån bidrag till kommuner för anordnande av allmänna skyddsrum och skyddsrum i kommunala undervisningsanstalter. Förslag hava framkommit om utvidgning av statsbidragsgivningens omfattning. Sålunda hemställer Stockholms stad om bidrag för inrättande av ett antal fullträffsäkra materielskydd. Vidare anhåller luftskyddsinspektionen, att statsbidrag måtte under vissa förutsättningar utgå även beträffande enskild undervisningsanstalt enligt enahanda grunder som gälla för kommun tillhörig sådan anstalt, samt utrymningskommissionen, att bidrag måtte beviljas kommun för anordnande av skyddsrum för socialtjänstcentral, socialdistriktsbyråer och luftskyddshärbärgen enligt samma regler som gälla beträffande statsbidrag i övrigt till kommun för byggande av skyddsrum.

Vad angår den av Stockholms stad gjorda framställningen är jag i likhet med luftskyddsinspektionen av den uppfattningen, att beträffande de största städerna ett behov föreligger av att viss tyngre luftskyddsmateriel fullträffsäkert förvaras för att efter ett flyganfall kunna disponeras för avvärjande och begränsning av hotande katastrofer. Utan att därmed fatta någon principiell ståndpunkt till frågan om statsbidrag till kostnaderna för anordnande av fullträffsäkra förvaringslokaler för luftskyddsmateriel finner jag — med hänsyn till huvudstadens riksviktiga betydelse — att statsbidrag bör utgå till Stockholms stad för de materielskydd som avses i stadens framställning. I fråga om bidragets storlek har i anledning av innehållet i det av luftskyddsinspektionen över framställningen avgivna utlåtandet från stadens sida under hand anförts, att staden ansåge möjligheterna att finna en fredstidsanvändning för ifrågasvarande skyddsrum vara ganska ovissa. Staden hemställde därför om statsbidrag med två tredjedelar av de styrkta verkliga kostnaderna för skyddsrummens anordnande samt förklarade, att staden under sådana förhållanden vore beredd att avstå från de inkomster, som kunde komma att inflyta från dessa anläggningar i fredstid, i den mån inkomsterna icke behövde tagas i an-

språk för att förränta de utgifter, som staden kunde få bestrida för möjliggörande av fredstidsanvändningen. Därest riksdagen icke framställer erinran däremot, ämnar jag föreslå Kungl. Maj:t, att statsbidrag skall från förevarande anslag utgå till Stockholms stad för kostnaderna för anordnande av avsedda materielskydd med två tredjedelar av styrkta verkliga kostnaden under villkor, att staden förbinder sig att till staten inleverera nettoinkomsten av skyddsrummens användning i fredstid eller ock, efter särskild överenskommelse mellan staden och staten, det kapitalvärde, som sagda avkastning erfarenhetsmässigt kan anses representera, dock högst en sjättedel av anläggningskostnaden.

Vidkommande härefter luftskyddsinspektionens hemställan om viss ändring av statsbidragsgrunderna beträffande skyddsrum i undervisningsanstalter ansluter jag mig till de synpunkter inspektionen anfört till stöd för sin framställning och tillstyrker densamma. Av inspektionen föreslagen begränsning av statsbidragsgivningen till sådana undervisningsanstalter som åtnjuta statsbidrag till driftkostnaden och äro inrymda i byggnader, vilka till huvudsaklig del disponeras av anstalterna, finner jag lämplig. I fråga om rätten att besluta rörande statsbidrag till skyddsrum i enskilda undervisningsanstalter torde böra gälla enahanda bestämmelser som de vilka gälla beträffande skyddsrum i kommunala sådana anstalter, d. v. s. beslutanderätten bör i princip tillkomma luftskyddsinspektionen.

Den statsbidragsgivning till kommun för anordnande av skyddsrum för socialtjänstens ledningscentraler och luftskyddshärbärgen, varom utrymningskommissionen hemställt, synes i realiteten icke avse något nytt ändamål utan utgöra en, av kommissionens motivering till framställningen att döma, nödvändig komplettering av förefintlig möjlighet till statsbidrag beträffande skyddsrum i kommunala undervisningsanstalter. Jag förordar därför, att kommunerna för anordnande av nu ifrågavarande skyddsrum må komma i åtnjutande av statsbidrag enligt enahanda grunder som gälla vid anordnande av skyddsrum i undervisningsanstalter. Emellertid förutsätter jag, att utrymningskommissionen och de myndigheter, som utöva den lokala ledningen av socialtjänstens planläggning och verkställande, låta sig angeläget vara att ytterligare undersöka, huruvida icke i de särskilda orterna för ledningscentraler och härbärgen lämpliga lokaler kunna uppbringas i fastigheter, försedda med tillräckliga skyddsanordningar. Först sedan det konstaterats att så icke är fallet, böra skyddsrum av ifrågavarande slag komma till utförande. Uppenbart är nämligen, att skyddsrum för detta ändamål icke böra anordnas i större omfattning än av behovet oundgängligen påkallas. Ifrågavarande statsbidragsgivning i sin helhet synes böra tills vidare förbehållas Kungl. Maj:t.

Kungl. Maj:t bör äga befogenhet att i överensstämmelse med här förordade grunder bevilja statsbidrag för redan anordnat eller påbörjat skyddsrum i enskild undervisningsanstalt eller för socialtjänstcentral, socialdistriktsbyrå eller luftskyddshärbärke. De av den utvidgade statsbidragsgivningen föranledda kostnaderna torde böra utgå från förevarande anslag, vars benäm-

ning i anledning därav bör ändras till Civilt luftskydd: Bidrag till kommuner för anordnande av vissa skyddsrum m. m.

Såsom tidigare upplysts har å förevarande anslag *anvisats* tillhopa 19,800,000 kronor. Enligt vad jag inhämtat har intill den 1 april 1943 i statsbidrag till skyddsrum *beviljats* sammanlagt 14,833,333 kronor. Sammanlagda statsbidragsbeloppet i fråga om dels ineliggande ansökningar, dels ock de skyddsrumbyggen, som ur teknisk synpunkt förhandsgranskats av inspektionen, uppgår till omkring 1,800,000 kronor. Från landets fyra största städer hava ytterligare statsbidragsansökningar uppgivits vara att förvänta. Nu avsedda skyddsrumbyggen gälla endast i begränsad utsträckning undervisningsanstalter. Det är därför sannolikt, att man under det närmaste året har att motse ett förhållandevis stort antal ansökningar om statsbidrag till skyddsrum i dylika anstalter. Däremot torde av mig förordad statsbidragsgivning beträffande skyddsrum för socialtjänstens ledningscentraler och luftskyddshärbärgen icke under nästföljande budgetår komma att föranleda några större utbetalningar från anslaget, då skyddsrummens planerande, åvägbringande av beslut inom de kommunala organen samt vederbörande myndighets granskning av planerna sannolikt komma att taga åtskillig tid i anspråk.

Med hänsyn till nu anförda förhållanden föreslår jag, att till ifrågavarande ändamål för nästa budgetår anvisas ett belopp av 2,000,000 kronor.

Utrymningskommissionens hemställan, att kommunerna skulle åläggas skyldighet att anordna skyddsrum för socialtjänstens ledningscentraler och för luftskyddshärbärgen — vilken hemställan åtminstone beträffande härbärgena kan tillmötesgå endast genom ändring av luftskyddslagen — synes icke böra för närvarande föranleda någon åtgärd.

Civilt luftskydd: Arvoden till vissa luftskyddschefer m. m.

För ifrågavarande ändamål har för innevarande budgetår anvisats ett förslagsanslag av 50,000 kronor. Anslaget disponeras i enlighet med föreskrifterna i kungörelsen den 28 juni 1941 (nr 556) med bestämmelser om arvode m. m. åt vissa luftskyddschefer och ställföreträdande luftskyddschefer, vilken genom kungörelse den 12 juni 1942 (nr 424) dels såtillvida ändrats, att rätten att på särskild framställning förordna om arvode åt ställföreträdande (vice) luftskyddschef överflyttats från Kungl. Maj:t till luftskyddsinspektionen, och dels i sålunda ändrat skick erhållit fortsatt tillämpning under tiden 1 juli 1942—30 juni 1943.

I sin skrivelse den 31 augusti 1942 hemställer *luftskyddsinspektionen*, att anslaget måtte för nästföljande budgetår upptagas med oförändrat belopp.

Departementschefen.

När förslag om arvode till luftskyddschefer och ställföreträdande luftskyddschefer i propositionen den 9 maj 1941, nr 272, första gången förelades riksdagen, uttalade jag, att förslaget närmast vore betingat av de speciella

förhållanden, som varit rådande under det då förflutna året, och därför vore att betrakta som ett provisorium utan bindande verkningar för framtiden. Även under innevarande budgetår utgår sådant arvode enligt i huvudsak samma grunder som i nämnda proposition angivits. Jämväl för nästa budgetår torde medel böra vara tillgängliga för ifrågavarande ändamål. Förevarande arvoden torde med hänsyn till omfattningen av ifrågavarande befattningshavares arbetsuppgifter tills vidare under nästa budgetår böra utgå enligt hittills gällande grunder. Anledning att taga frågan under omprövning kommer att föreligga då 1941 års hemorsförsvarssakkunniga slutfört sitt uppdrag och frågan om ny luftskyddslagstiftning i anledning därav upptages till behandling. Skulle det nu rådande luftskyddstillståndet dessförinnan upphöra, torde arvoden böra indragas.

Anslaget synes för nästa budgetår böra upptagas med samma belopp som för innevarande budgetår eller 50,000 kronor.

Civilt luftskydd: Övertagande av egendom i annan ordning än genom rekvisition.

För löpande budgetår har under rubriken Civilt luftskydd: Övertagande av egendom i annan ordning än genom rekvisition anvisats ett förslagsanslag av 300,000 kronor. Med anlitande av nämnda anslag lämnas ersättning av statsmedel i sådana fall då rekvisitionsförfarande antingen icke kunnat eller av praktiska skäl icke lämpligen bort anlitas vid anskaffande av egendom för luftskyddets behov. Ersättning utgår icke, då kommun eller enskild har att svara för de kostnader varom är fråga. Ersättningsfrågan prövas alltjämt i varje särskilt fall av Kungl. Maj:t, ehuru 1942 års riksdag (riksdagens skrivelse nr 255) förklarar hinder från riksdagens sida icke möta mot att Kungl. Maj:t uppdrager åt luftskyddsinspektionen eller lokal värderingsnämnd att i viss omfattning eller i vissa fall verkställa ifrågavarande prövning.

Luftskyddsinspektionen hemställer i skrivelsen den 31 augusti 1942, att jämväl för budgetåret 1943/44 ett förslagsanslag av 300,000 kronor måtte anvisas för bestridande av här avsedda kostnader.

Departementschefen.

Behov av anslag för ifrågavarande ändamål föreligger även för nästa budgetår. Då medelsåtgången under de tre första kvartalen av innevarande budgetår varit 256,700 kronor, torde anslaget för nästa budgetår böra upptagas med oförändrat belopp eller 300,000 kronor.

Civilt luftskydd: Bidrag till kommuner för anordnande av luftskyddsradio.

I skrivelse den 9 mars 1943 har *luftskyddsinspektionen* till behandling uppdragit frågan om radion i luftskyddets tjänst.

Till en början anför inspektionen angående luftskyddets rapporttjänst i allmänhet följande.

För att luftskyddet inom en ort skall kunna fungera på effektivaste sätt, är

det nödvändigt dels att rapporter om inträffade skador snabbt nå ledningen och dels att ledningens order utan dröjsmål nå vederbörande hjälpenheter. Det är dessutom nödvändigt, att luftskyddschefens förbindelser med över- och sidoordnade myndigheter inom hemortsförsvaret äro säkerställda. Denna luftskyddets sambandstjänst baseras i huvudsak på telefonnätet. Då skador på telefonledningar och telefonstationer lätt kunna inträffa under bombanfall, finnes inom varje luftskyddsart organiserad en ordonnanstjänst med uppgift att vid behov komplettera eller ersätta telefontjänsten. Användandet av ordonnanser i stället för telefon fördröjer emellertid förmedlingen av rapporter och order i en grad som är mycket allvarlig för hela luftskyddsarbetet. Det är för den skull synnerligen önskvärdt, att luftskyddet genom radioanläggningar erhåller ett både snabbt och osårbart sambandsmedel, som kan tjäna som komplement till och vid behov såsom reserv för telefonerna.

Inspektionen upplyser vidare, att radio redan kommit till användning inom luftskyddet i flera av de större luftskyddsarterna. Dessa radioanläggningar vore i allmänhet gemensamma för polisväsendet och luftskyddet. Apparat-typer, våglängder och trafikmetoder varierade avsevärt. För inspektionen hade det länge stått klart, att enhetliga linjer på detta område måste skapas. Redan i sin hösten 1941 gjorda framställning om anslag för innevarande budgetår hade inspektionen verkställt vissa preliminära beräkningar av kostnaderna för luftskyddsradio. Innan ytterligare åtgärder vidtoges, hade inspektionen emellertid ansett sig böra avvakta resultatet av den utredning rörande samordning av polisradioväsendet i riket, vilken uppdragits åt inom socialdepartementet tillkallade sakkunniga att verkställa och vilken slutförts genom att de sakkunniga den 5 november 1942 avgivit betänkande i ämnet.

Verkställda försök hade ådagalagt — fortsätter inspektionen — att inom luftskyddsradion uteslutande frekvensmodulerade apparater (F. M.-systemet) borde komma till användning och att all trafik borde ske inom det ultrakorta våglängdsområdet. För luftskyddet i en större stad föreläge behov av radioförbindelser huvudsakligen i följande hänseenden, nämligen mellan huvudcentral och distriktscentraler (huvudnätet), mellan distriktscentraler och respektive gruppstationer (distriktsnäten), mellan huvudcentral eller distriktscentral och radiobilar (rörliga nätet) samt slutligen mellan huvudcentral och andra närliggande orter (yttre nätet). Inom orter, som icke hade gruppstationer, bortföle distriktsnäten. Beroende på ortens storlek och art kunde vidare sammanslagning ske av de olika näten, i första hand av huvudnätet och det rörliga nätet till ett inre nät och i andra hand — inom mindre orter — av det inre och det yttre nätet. I det senare fallet arbetade det inre nätet på en frekvens och det yttre nätet på en annan, varvid apparaturen i luftskyddscentralen utgjordes av två mottagare och en omställbar sändare.

Inspektionen finner det för närvarande icke möjligt att exakt angiva det behov av radiostationer för luftskyddet som kunde finnas inom landet. Man torde emellertid kunna utgå ifrån att ett mera utpräglat behov i första hand föreläge inom de större städerna med stor bebyggelsestäthet och relativt långa ordonnansvägar. Enligt preliminär beräkning kunde det totala behovet av radiostationer i landets åtta största städer uppskattas till i runt tal 200, varav för Stockholm 75, för Göteborg 50, för Malmö 20, för Norrköping 15 samt för

de återstående fyra städerna tillsammans 40. Kostnaderna för varje radiostation kunde för närvarande beräknas utgöra 5,000 kronor med montage, varför sammanlagda kostnaderna för kompletta anläggningar i nämnda större städer belöpte sig till 1,000,000 kronor.

Beträffande spörsmålen om statsbidrag till dessa kostnader och om den hastighet, varmed utbyggandet av luftskyddsradion bör ske, anför inspektionen följande.

I betraktande av att radioanläggningar av här ifrågavarande art äro att anse som ett komplement till och en reserv för sådana telefonförbindelser inom luftskyddet, vartill statsbidrag med $\frac{2}{3}$ av anläggningskostnaderna för närvarande utgår, bör enligt inspektionens mening statsbidrag på motsvarande sätt utgå även för dessa radioanläggningar. Emellertid är det möjligt att i viss utsträckning samordna luftskyddets behov av radioförbindelser med andra statliga eller kommunala behov därav, i främsta rummet polisiära. Å de flesta orter bör sålunda trafiken på det yttre nätet helt kunna ombesörjas av statspolisens riksnät. I den mån luftskyddets radio jämväl kan utnyttjas för kommundens polisiära behov, synes vid statsbidragets bestämmande hänsyn böra tagas härtill. Statsbidragets storlek bör sålunda fastställas i varje särskilt fall och först sedan system och organisation godkänts. Statsbidraget förutsättes avse endast anläggningskostnader under det att underhållskostnaderna, utom i fråga om det yttre nätet, förutsätts skola helt bestridas av vederbörande kommun.

På grund av luftskyddets trängande behov av radio i de större städerna, bör utbyggnaden icke göras beroende av utvecklingen av andra civila behov, enär samordning med dessa ändock framdeles kan ske, därigenom att luftskyddets radiotjänst utbygges i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer, vilka för polisens radioanläggningar angivits i bilaga till tidigare nämnda betänkande.

De tekniska tillverkningsmöjligheterna av den apparatur, varom här kan bli fråga, äro emellertid begränsade, vartill kommer att stort behov av dylik apparatur förefinnes för såväl militära som andra civila ändamål. Samråd med försvarsstaben beträffande tidpunkten för beställningarnas placering har därför skett. Det synes inspektionen även nödvändigt att anskaffande av radio för luftskyddet sker i utbyggnadsetapper, alltefter den betydelse som kan tillmätas de olika radioanläggningarna.

I luftskyddsinspektionens ursprungliga förslag, vilket underställts försvarsstabens yttrande, avsågs utbyggnaden ske enligt följande plan. Första etappen skulle omfatta huvudnäten i Stockholm och Göteborg, cirka 20 apparater, andra etappen distriktnäten och rörliga näten i Stockholm samt delar av inre näten i fem större städer, cirka 80 apparater och tredje etappen slutligen övriga här ifrågasatta anläggningar om tillsammans cirka 100 apparater. Utbyggandet av första och andra etappen avsågs ske under nästkommande budgetår och tredje etappen under budgetåret 1944/45.

Med hänsyn till vad försvarsstaben i sitt yttrande anført, vill luftskyddsinspektionen emellertid nu föreslå, att endast en första etapp avseende huvudnäten i åtta större städer, tillsammans cirka 40 apparater, tills vidare utbygges. Beroende på tillgången på material samt de resultat som erhållas vid trafik med dessa stationer synes den fortsatta utbyggnaden av luftskyddets radiotjänst böra göras till föremål för senare prövning.

Utbyggandet av denna första etapp avses ske under nästkommande budgetår. Kostnaderna skulle i enlighet härmed, med de priser som för närvarande gälla, belöpa sig till cirka 200,000 kronor. Under förutsättning att erforderligt

bidrag av statsmedel i genomsnitt utgår med $\frac{2}{3}$ av anläggningskostnaderna, skulle statens andel i nämnda belopp uppgå till avrundat 135,000 kronor.

Luftskyddsinspektionen hemställer sålunda, att ett anslag av 135,000 kronor måtte för nästkommande budgetår anvisas för bidrag till kommuner för anordnande av luftskyddsradio i enlighet med den av inspektionen framlagda planen.

Departementschefen.

Jag torde till en början få erinra om och hänvisa till den proposition angående anslag till polisradioväsendet, som på min hemställan den 5 mars 1943 under nr 127 avlätits till riksdagen. I propositionen, som i allt väsentligt bygger på de i luftskyddsinspektionens skrivelse angivna sakkunnigas betänkande i ämnet, uttalade jag, att önskvärd samordning av polisradioorganisationen borde genomföras successivt i den mån befintliga anläggningar ombyggdes eller nya anläggningar komme till utförande. Jag framhöll vidare, att utnyttjande av polisradioanläggningarna inom andra förvaltningsområden än polisväsendet — främst luftskyddet och övriga grenar av hemortsförsvaret — borde i största möjliga utsträckning ske. Anläggningskostnaderna för de fasta stationerna inom samorganisationen skola, enligt propositionen, i princip lika fördelas mellan staten och kommunen, medan kostnaderna för radioutrustningen till bilarna, de s. k. rörliga anläggningarna, skola bestridas beträffande statspolisens bilar av staten och beträffande den lokala polisens bilar av vederbörande kommun.

Vad luftskyddsinspektionen i sin skrivelse anfört om luftskyddsradions betydelse såsom komplement till och reserv för telefonerna i de största luftskyddsorderna torde icke kunna bestridas. Jag biträder därför i princip inspektionens framställning, att tillkomsten i sådana orter av luftskyddsradio skall befrämjas genom statsbidrag till kostnaderna härför. Emellertid bör statsbidragsgivningen beträffande luftskyddsradion icke ske på ett för kommunen fördelaktigare sätt än i fråga om polisradion. Kostnaderna för luftskyddsradions rörliga nät, i vad desamma hänföra sig till apparaturen i den lokala polisens bilar, skola sålunda enligt min mening helt bestridas av kommunen. Vidare synes statsbidraget böra begränsas till hälften av anläggningskostnaden. Såsom villkor för bidragets tillgodonjutande bör föreskrivas, att kommunen väl vårdar anläggningen och, därest värden eftersättes, återbetalar statsbidraget, att en av apparaterna så anordnas, att den kan användas som s. k. fast station för polisradioändamål, att statspolisen äger rätt att för sitt behov begagna sig av denna apparat, samt att kommunen vidkännes de av anläggningens användning för såväl luftskydds- som polisändamål betingade underhålls- och driftkostnaderna, vari ingå kostnaderna för anläggningens betjäning. Statsbidragsgivningen synes böra tills vidare förbehållas Kungl. Maj:t.

För ifrågavarande ändamål torde för nästa budgetår böra beräknas ett belopp, motsvarande statsbidrag enligt angivna grunder för 20 apparater. Härmed avses närmast en utbyggnad av huvudnäten i Stockholm och Göteborg. Då varje apparat — enligt av luftskyddsinspektionen lämnade upplysningar —

betingar ett pris av 5,000 kronor, kommer statsbidragens sammanlagda belopp att uppgå till 50,000 kronor. Detta belopp bör anvisas såsom reservationsanslag under rubriken Civilt luftskydd: Bidrag till kommuner för anordnande av luftskyddsradio.

Framställning om ytterligare anslag för civila luftskyddets behov.

I skrivelsen den 31 augusti 1942 har *luftskyddsinspektionen* hemställt om anslag till följande ändamål, för vilka medel icke anvisats å riksstaten för innevarande budgetår, nämligen källarmursgenombrott i sammanhängande kvartersbebyggelse, röjningsmateriel, bidrag till vissa kommuner för anordnande av branddammor m. m. samt bidrag till vissa kommuner för inköp av brandslang. I 1943 års statsverksproposition, femte huvudtiteln, punkt 202, anförde jag härom följande.

Jag har i närvarande stund ännu icke tagit ställning till dessa anslagsäskanden. Skulle det befinnas erforderligt, att medel ställas till förfogande för ett eller flera av nämnda ändamål, torde emellertid detta böra ske snarast möjligt, därvid anslag torde böra begäras å tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår. Vid uppgörande av förslag till riksstat för budgetåret 1943/44 torde sålunda kunna bortses från inspektionens framställning i dessa delar.

Med anledning av inspektionens framställning, i vad den avser anskaffande av viss röjningsmateriel för civila luftskyddets behov, har jag i propositionen den 5 mars 1943, nr 163, Bilaga 3, punkt 3, hemställt, att ett reservationsanslag för ändamålet av 350,000 kronor måtte anvisas å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1942/43.

Vidkommande övriga ändamål, varom nu är fråga, har jag icke ansett, att anslag för ändamålets tillgodoseende borde begäras å sådan tilläggsstat. Ej heller i förevarande sammanhang synes framställningen i denna del böra föranleda någon åtgärd.

Statens utrymningskommission: Avlöningar.

För budgetåret 1942/43 har till statens utrymningskommission: avlöningar anvisats ett förslagsanslag av 240,000 kronor. Från anslaget bestridas kostnaderna för arvoden till kommissionens ordförande och ledamöter, avlöningar åt kommissionens kanslipersonal samt vissa ersättningar åt inkvarteringschefer, biträdande inkvarteringschefer ävensom s. k. stabsutrymningschefer och deras ersättare.

Utrymningskommissionen har genom beslut den 7 juni 1940, den 12 juni 1942 och den 22 januari 1943 bemyndigats tillerkänna inkvarteringschefer, biträdande inkvarteringschefer samt utrymningschefer i militära staber (stabsutrymningschefer) och ersättare för sådana utrymningschefer ersättning för deras uppdrag. Ersättningen till inkvarteringschef utgår i form av dels arvode av högst 150 kronor för månad för tid, varunder han i angiven egenkap är sysselsatt med åtgärder, sammanhängande med planläggning för utrymning, dels, i den mån så befinnes erforderligt för att bereda honom möj-

lighet att företaga inspektionsresor till inkvarteringsnämnderna inom sitt inkvarteringsområde, gottgörelse under högst 30 dagar för budgetår för i anledning av resorna mistade kontanta avlöningsförmåner av tjänst eller annan arbetsanställning, dels ock ersättning för skrivhjälp med högst 50 kronor för månad. Biträdande inkvarteringschef kan endast tilldelas arvode, högst 75 kronor för månad. Till stabsutrymningschef eller ersättare för denne utgår för tjänstgöringen vid vederbörande stab arvode med högst 150 kronor för månad samt ersättning under högst 30 dagar för budgetår för i anledning av tjänstgöringen mistade kontanta avlöningsförmåner av tjänst eller annan arbetsanställning.

I sin tidigare berörda skrivelse den 31 augusti 1942 har *statens utrymningskommission* framlagt beräkningar av medelsbehovet för kommissionens verksamhet under budgetåret 1943/44 samt förklarat, att beräkningarna grundade sig på de allmänna förutsättningarna, att organisationen på kommissionens verksamhetsområde även under nästkommande budgetår komme att ha i stort sett samma utformning som för närvarande, att beredskapen på angivna område måste upprätthållas i huvudsak i samma omfattning som nu ävensom att några mera omfattande arbetsuppgifter utöver de som för närvarande åläge kommissionen icke komme att anförtros densamma.

Kommissionen upplyser, att kostnaderna för arvoden åt kommissionens ordförande och ledamöter under budgetåret 1941/42 utgjort 12,834 kronor, samt beräknar motsvarande kostnader för nästa budgetår till 9,000 kronor.

Beträffande kostnaderna för avlöning av kommissionens kanslipersonal anför kommissionen i huvudsak följande.

Avlöningskostnaderna för befattningshavarna vid kommissionens kansli utgjorde under budgetåret 1941/42 sammanlagt 229,733 kronor vartill kommo arvoden till sakkunniga med 19,267 kronor.

Kommissionen har i tidigare medelsframställningar behandlat frågan om möjligheterna till minskning av kommissionens personal i samband med färdigställande av på kommissionen ankommande planläggningsuppgifter. Viss begränsning av personalbeståndet har även på senaste tid kunnat ske. Kanslipersonalen, som den 1 juli 1942 uppgick till 54 personer jämte 3 sakkunniga, utgjordes sålunda den 31 augusti 1942 av 48 personer jämte de 3 sakkunniga. Kommissionen beräknar att under återstoden av år 1942 kunna ytterligare begränsa personalen så att densamma den 1 januari 1943 skall komma att uppgå till endast cirka 40 personer. Möjligt är, att ytterligare någon minskning av personalbeståndet kan äga rum under återstoden av innevarande budgetår samt under nästkommande budgetår. Kommissionen anser det emellertid osannolikt att denna minskning kan bli av större omfattning. Kommissionen beräknar visserligen att utrymningsplanläggningen både för luftskyddsutrymning och för militärutrymning i stort sett skall vara färdigställd vid utgången av innevarande budgetår. Ett betydande arbete måste emellertid även för tiden därefter vara förknippat med de ändringar av planläggningen, som kunna förutses tid efter annan behöva företagas. Bland anledningarna härtill kan hänvisas till den allt mera tilltagande knappheten på personal och transportmedel, vilken icke kan bli utan återverkningar på utrymningsplanläggningen. Det kan också beräknas, att förändringar i de militära dispositionerna oavslåtligen måste föranleda ändringar i kommissionens plan-

läggning. Slutligen ger erfarenheten vid handen att, även bortsett från de ändringar, som måste vidtagas på grund av omständigheter sådana som de åberopade, beredskapsplaner av förevarande slag måste bli föremål för en återkommande översyn och inspektion för att planläggningen icke skall förfalla. Det är därför kommissionens avsikt att de i utrymningsorterna upprättade planerna skola revideras två gånger om året även om icke någon speciell omständighet föranleder härtill. I fråga om planläggningen i inkvarteringsorterna avser kommissionen att en fortlöpande kontroll av planernas aktualitet skall utövas samt att härjämte inkvarteringsnämnderna skola åläggas att en gång om året företaga en grundlig revision av de för inkvarteringskommunerna gällande planerna.

Den planläggning för socialtjänst, som åligger kommissionen, har hittills ställt relativt ringa krav på kanslipersonalen. Efter hand som lokala socialtjänstplaner bliva upprättade torde personalbehovet för granskning av planerna och inspektion dock komma att ökas, varvid kommissionen räknar med att till sådant arbete måste överflyttas personal, som kan frigöras från annat arbete.

Till följd av angivna omständigheter torde man även för nästa budgetår vara nödsakad räkna med att kommissionens kanslipersonal måste äga en relativt betydande omfattning. De personalindragningar, som kunna bliva möjliga, torde också komma att till större delen avse mindre kvalificerad personal i de lägre lönegrupperna.

Med anledning av anförda omständigheter synes det icke kommissionen möjligt att för budgetåret 1943/44 beräkna avlöningskostnaderna för kanslipersonal, inberäknat sakkunniga, till lägre belopp än cirka 17,000 kronor för månad eller för hela budgetåret 204,000 kronor.

Vidkommande härefter kostnaderna för inkvarteringschefernas och de biträdande inkvarteringschefernas verksamhet upplyser kommissionen, att i arvoden till inkvarteringscheferna under budgetåret 1941/42 utbetalats sammanlagt 60,648 kronor eller i genomsnitt 5,054 kronor för månad. Kommissionen förklarar sig emellertid hava för avsikt att i samband med den nya försvarsområdesindelningens genomförande den 1 oktober 1942 anpassa inkvarteringsområdenas gränser efter försvarsområdenas, varigenom antalet inkvarteringschefer skulle komma att ökas från 42 till 45. Även om viss sänkning av arvoden för de inkvarteringschefer, vilkas verksamhetsområden härvid minskades, vore möjlig, syntes dock på grund av indelningsändringen en ökning av de sammanlagda arvodesbeloppen till cirka 5,500 kronor för månad vara ofrånkomlig. Kommissionen funne osannolikt, att någon minskning av detta belopp skulle kunna äga rum under nästkommande budgetår, därest beredskapen ifråga om inkvarteringsplanläggningen skulle kunna upprätthållas i nuvarande omfattning. Inkvarteringscheferna torde sålunda fortfarande behöva utöva en omfattande verksamhet för att instruera inkvarteringsnämnderna om deras åligganden, vilket torde vara enda sättet att förhindra den upprättade planläggningens spoliering. Härvid borde särskilt beaktas, att, enligt vad som hittills visat sig, en mycket stor omsättning ägde rum å posterna såsom ordförande i inkvarteringsnämnderna. Härigenom ställdes stora krav på inkvarteringschefernas instruktionsverksamhet. Vidare torde inkvarteringscheferna fortfarande få betydande arbetsuppgifter i samband med av framför allt militära skäl betingade ändringar i inkvarterings-

planläggningen samt för övervakning av de mycket betydande materielmängder, som upplagts i förråd i inkvarteringsorterna. I sistnämnda hänseende ankomme på inkvarteringscheferna dels att utöva en viss kontroll över inkvarteringsnämndernas skötsel av de förråd, som vore underställda nämnderna (kommunförråd) dels ock att själva, direkt eller med biträde av någon inkvarteringsnämnd, handha förråd av sådan materiel, som icke ansetts för närvarande böra utspridas till de olika förläggningarna (centralförråd). Enligt kommissionens beräkningar skulle sålunda kostnaderna för inkvarteringschefernas arvoden för nästa budgetår uppgå till 66,000 kronor. Vidare finner kommissionen belopp av respektive 15,000 kronor och 5,000 kronor erforderliga för de ersättningar för förlorade avlöningsförmåner och för skrivhjälp, som tillkomma inkvarteringscheferna.

För att lätta inkvarteringschefernas arbetsbörd och säkra tillgången till kvalificerade ersättare för inkvarteringscheferna vore det — fortsätter kommissionen — dess avsikt att förordna biträden åt samtliga inkvarteringschefer, varvid kommissionen emellertid räknade med att i allmänhet ett lägre månadsarvode än 75 kronor — det högsta medgivna — skulle vara tillfyllest. För arvoden åt de biträdande inkvarteringscheferna syntes emellertid böra beräknas ett belopp om cirka 2,000 kronor i månaden, vilket belopp icke kunde förutsättas bliva lägre under nästkommande budgetår.

Kommissionen beräknar sålunda kostnaderna för inkvarteringschefernas och biträdande inkvarteringschefernas verksamhet under nästa budgetår till (66,000 + 15,000 + 5,000 + 24,000) 110,000 kronor.

Vad slutligen angår kostnaderna för arvoden åt vissa utrymningschefer anför kommissionen följande.

Såsom ett led i strävandena att samordna utrymningsorganens verksamhet med de militära myndigheternas har kommissionen efter överenskommelse med vederbörande militärmyndigheter utsett vissa personer, vilka under krig skola inträda i kårstaber och militärområdesstaber och där företräda utrymningsorganen. Avsikten är att dessa personer, vilka av de militära myndigheterna betecknats som stabsutrymningschefer, skola förse vederbörande militära chefer och befälhavare med sakkunskap i utrymningsfrågor samt förmedla förbindelsen mellan ifrågavarande staber och utrymningsorganen, främst kommissionen. De uttagna personerna ha fått sätta sig in i utrymningsplanläggningen inom de avsedda verksamhetsområdena och ha försetts med uppgifter angående tillgängliga reserver av inkvarteringsutrymmen m. m. Avsikten är att de såsom ett led i planlägningsarbetet skola tjänstgöra kortare tider i respektive stab. Kostnaden för arvoden och ersättning för mistade avlöningsförmåner åt stabsutrymningschefer beräknas för nästkommande budgetår uppgå till 4,000 kronor.

Enligt 26 § utrymningslagen skola samtliga kostnader, vilka uppkomma i utrymningskommun vid planläggning eller verkställande av militärutrymning, bestridas av statsverket. Planlägges i en kommun såväl luftskyddsutrymning som militärutrymning skall enligt 27 § i lagen centrala utrymningsmyndigheten, med hänsyn till omfattningen av de båda planläggningarna, för varje månad bestämma, att planlägningskostnaderna skola bestridas antingen i den ordning, som är stadgad ifråga om luftskyddsutrymning, eller enligt de för militärutrymning meddelade bestämmelserna. Några anspråk på att statsverket skall bestrida kostnader av ifrågavarande slag ha hittills icke fram-

ställt. Under senaste tid har kommissionen emellertid i samråd med de militära myndigheterna föranstaltat om planläggning för militärutrymning i vissa gränsorter, där antingen ingen planläggning för luftskyddsutrymning förefinnes eller planläggningen för luftskyddsutrymning i förhållande till planläggningen för militärutrymning är av så begränsad omfattning, att de för militärutrymning meddelade kostnadsbestämmelserna kunna tänkas bli tillämpliga. Det synes kommissionen med anledning härav nödvändigt, att medel beräknas för arvoden åt utrymningschefer i dylika utrymningsorter. Kommissionen håller emellertid för troligt, att ett belopp av 4,000 kronor skall vara tillräckligt för ändamålet under budgetåret 1943/44.

I skrivelse den 17 april 1943 vidtager utrymningskommissionen vissa justeringar av sina beräkningar rörande medelsbehovet för nästa budgetår. Med hänsyn till att kommissionens ordförande för fullgörande av uppdraget såsom sådan numera åtnjuter ledighet från sin tjänst som kriminalpolisintendent i Stockholm och att ersättning till honom för mistade avlöningsförmåner utgår från förevarande anslag, finner kommissionen sålunda, att kostnaderna för arvoden m. m. åt kommissionens ordförande och ledamöter böra beräknas till 30,000 kronor mot 9,000 kronor enligt det tidigare förslaget. Vidare uppger kommissionen, att omfattningen av arbetet med socialtjänstens planläggning och den befattning, kommissionen beräknas få med den planerade verksamheten för beredande under sommaren 1943 av landsvistelse för barn från städer och andra tätbebyggda samhällen, torde föranleda, att kanslipersonalen under nästa budgetår måste hållas vid sådan storlek, att till bestridande av utgifterna för dess avlöning ett belopp av 216,000 kronor i stället för — som tidigare beräknats — 204,000 kronor blir erforderligt. Kostnaderna för inkvarteringschefernas och biträdande inkvarteringschefernas verksamhet, vilka tidigare uppskattats till 110,000 kronor, finner kommissionen kunna begränsas till 104,000 kronor. Däremot bör det för arvoden och ersättning för mistade avlöningsförmåner åt vissa utrymningschefer avsedda beloppet enligt kommissionens mening höjas från 8,000 kronor till 15,000 kronor, enär de s. k. stabsutrymningscheferna synas komma att tagas i anspråk i tidigare icke förutsedd omfattning.

Kommissionen uppskattar sålunda medelsbehovet under förevarande anslag enligt framställningen den 31 augusti 1942 till (9,000 + 204,000 + 110,000 + 8,000) 331,000 kronor och enligt skrivelsen den 17 april 1943 till (30,000 + 216,000 + 104,000 + 15,000) 365,000 kronor.

Departementschefen.

För budgetåret 1941/42 anvisades under förevarande anslag ett belopp av 195,000 kronor. Belastningen å anslaget för samma budgetår utgjorde 322,483 kronor. För innevarande budgetår är anslaget upptaget med 240,000 kronor och beräknas bli belastat med cirka 355,000 kronor.

Det grundläggande planlägningsarbetet både för luftskyddsutrymning och militärutrymning torde vara avslutat med utgången av innevarande budgetår. Emellertid kan förutsättas, att ändrade förhållanden beträffande främst de militära dispositionerna och tillgången på personal och transportmedel komma

att tid efter annan nödvändiggöra betydande ändringar av planläggningen. Bortsett härifrån måste beredskapsplanerna för de särskilda utrymnings- och inkvarteringsorterna underkastas regelbunden revidering. Vidare synes planläggningen för socialtjänsten under nästföljande budgetår bliva betydligt mera arbetskrävande än tidigare. Den under innevarande budgetår fortskridande minskning av utrymningskommissionens kanslipersonal, varmed kommissionen i anslagsframställningen räknat, har kunnat genomföras endast i mindre omfattning. Personalbeståndet utgjordes sålunda den 1 april 1943 av 47 personer, därav 2 sakkunniga. — Vad särskilt angår inkvarteringschefernas verksamhet för instruerande av inkvarteringsnämnderna om dessas åligganden och för övervakning av den värdefulla utrustning för förläggningar i inkvarteringsorterna, som där upplagts i förråd, synes denna verksamhet icke utan eftersättande av beredskapen kunna i nämnvärd grad begränsas.

Med hänsyn till de omfattande arbetsuppgifter, som enligt vad här antytts och även i övrigt åligga de utrymningsorgan, för vilka avlöningskostnaderna skola bestridas från förevarande anslag, och till medelsbelastningen å anslaget under de senaste budgetåren, föreslår jag, att anslaget för nästa budgetår beräknas till 300,000 kronor.

Statens utrymningskommission: Omkostnader.

Till ifrågavarande ändamål har för budgetåret 1941/42 anvisats ett förslagsanslag av 75,000 kronor. Belastningen å anslaget för samma budgetår utgjorde 164,582 kronor. För innevarande budgetår har anvisats ett förslagsanslag av 90,000 kronor.

I sin skrivelse den 31 augusti 1942 har *statens utrymningskommission* förklarat, att utgifterna å kommissionens omkostnadsanslag syntes kunna för nästföljande budgetår avsevärt begränsas i förhållande till medelsåtgången under budgetåret 1941/42, då utgifter till ett sammanlagt belopp av i runt tal 54,000 kronor varit av engångsnatur. Även kostnaderna för kanslitjänstemännens och inkvarteringschefernas resor torde kunna beräknas bliva i viss mån minskade. Denna minskning kunde dock icke förutsättas bliva särskilt stor, då en omfattande inspektionsverksamhet fortfarande torde bliva nödvändig för att den vunna beredskapen skulle kunna upprätthållas. Å andra sidan tillkomme såsom nya utgifter vissa resekostnader för biträdande inkvarteringschefer och de utrymningschefer, vilkas avlöning utginge från utrymningskommissionens avlöningsanslag. Kommissionen föreslår, att omkostnadsanslaget för budgetåret 1943/44 beräknas till 110,000 kronor.

Departementschefen.

Under tiden juli 1942—mars 1943 utgjorde medelsåtgången å utrymningskommissionens omkostnadsanslag 83,465 kronor eller genomsnittligt 9,274 kronor för månad. Av beloppet 83,465 kronor utgjordes icke mindre än omkring 44,200 kronor av resekostnader. För vidmakthållande av utrymningsorganisationens effektivitet finner jag nödvändigt, att kommissionen och inkvarteringscheferna uppehålla personlig kontakt med inkvarteringsnämnderna.

Med hänsyn härtill läser icke kunna undgås, att resekostnaderna uppgå till betydande belopp.

Då anledning icke synes föreligga att i fråga om anslagsbeloppets storlek vidtaga någon ändring, vill jag föreslå, att anslaget även för nästa budgetår beräknas till 90,000 kronor.

Förberedande åtgärder för mottagande av evakuerad civilbefolkning m. m.

För ifrågavarande ändamål hava anvisats reservationsanslag för budgetåret 1941/42 av 3,100,000 kronor och för innevarande budgetår av 270,000 kronor. I de bestämmelser, som ursprungligen meddelats beträffande dispositionen av förstnämnda anslag, har Kungl. Maj:t genom särskilda beslut den 12 mars och den 30 april 1943 förordnat om vissa jämkningar.

Sedan *statens utrymningskommission* i skrivelse den 31 augusti 1942 hemställt, att till bestridande av de utgifter för ifrågavarande ändamål, som beräknades uppkomma under nästa budgetår, måtte anvisas ett reservationsanslag av 140,000 kronor, har i statsverkspropositionen, femte huvudtiteln, punkt 215, medelsbehovet preliminärt uppskattats i enlighet med kommissionens hemställan. Emellertid har kommissionen i skrivelse den 17 april 1943 förklarat, att den reservation, som beräknades föreligga å förevarande anslag vid utgången av innevarande budgetår, syntes förslå för täckande av utgifterna för nästa budgetår, vilka numera beräknades till 150,000 kronor. Med hänsyn härtill finner jag, att medel icke behöva för nästkommande budgetår anvisas å anslaget.

I detta sammanhang torde jag få anmäla en av *Malmö stad* gjord framställning om statsbidrag till de kostnader å tillhoppa 8,805 kronor 76 öre, vilka avsåge planläggning för utrymning av skolbarn från Malmö, Hälsingborg, Trelleborg och Ystad under tiden september 1939—maj 1940. Planlägningsarbetet hade handhäfts av en kommitté, vilken utsetts av folkskolestyrelsen i Malmö och vars verkställande ledamot erhållit länsstyrelsens i Malmöhus län förordnande att biträda länsstyrelsen vid utredning av möjligheterna till sådan utrymning. *Statens utrymningskommission* har i utlåtande över framställningen anfört, att av kommitténs arbete föranledda kostnader otvivelaktigt till en del avsett sådant planlägningsarbete i utrymningskommunen Malmö, för vilket kommunen vid ifrågavarande tid haft att svara jämlikt 10 § luftskyddslagen. Huvuddelen av kostnaderna syntes dock vara att hänföra till arbete med inventering och besiktning av förlägningslokaler i inkvarteringsorterna. Under den tid, varom här vore fråga, hade det, enligt vad kommissionen hade sig bekant, i åtskilliga fall förekommit, att lärare eller andra med planlägningsarbete för utrymning sysselsatta personer från utrymningsorterna utsänts för att besiktiga evakueringsförläggningar. Ersättning av statsmedel för härav föranledda kostnader hade icke utgått. I förevarande fall tillkomme emellertid, att kommitténs verkställande ledamot utfört sitt arbete på uppdrag av länsstyrelsen samt att kommitténs arbete delvis skett för andra utrymningsorter än Malmö. Det syntes därför rimligt, att kostna-

derna fördelades mellan staten och Malmö stad. Kommissionen föreslår, att statsbidragsbeloppet skulle bestämmas till 3,000 kronor, d. v. s. ungefär en tredjedel av kostnaderna.

I berörda statsbidragsärende ansluter jag mig till den av utrymningskommissionen sålunda uttalade uppfattningen och avser att — därest riksdagen icke framställer erinran däremot — föreslå Kungl. Maj:t att från anslaget till förberedande åtgärder för mottagande av evakuerad civilbefolkning m. m. bevilja Malmö stad statsbidrag för ifrågavarande kostnader med 3,000 kronor.

Anskaffande av utrustning till luftskyddshärbärgen och rörliga utspisningsenheter m. m.

Genom beslut den 13 februari 1942 uppdrog Kungl. Maj:t åt statens utrymningskommission att inom de kommuner, där kommissionen funne det särskilt angeläget, att förberedelser vidtoges för inkvartering och bespisning av dem, vilkas bostäder förstörts eller eljest blivit obeboeliga till följd av krigsåtgärd, handhava planläggningen samt utöva den centrala ledningen och övervakningen av härför erforderliga åtgärder, vilka sammanfattas under den gemensamma benämningen socialtjänst. För erhållande av biträde därvid borde kommissionen göra hänvändelse till, inom utrymningskommun luftskyddschefen och inom annan kommun inkvarteringsnämnden. I den mån vid fullgörandet av detta uppdrag fråga uppkomme om vidtagande av åtgärder, vilka för statsverket medförde större kostnader av annan natur än organisationskostnader, skulle ärendet av kommissionen underställas Kungl. Maj:ts prövning. Sedan kommissionen vunnit mera ingående erfarenhet rörande olika med ifrågavarande verksamhet sammanhängande spørsmål — såsom omfattningen av de förberedelser, som borde vidtagas för inkvartering och bespisning av hemlösa personer, i vad mån förberedelser borde vidtagas för bespisning under krig jämväl av andra befolkningsgrupper, sättet för gäldande av de kostnader, som uppkomme för planläggning och verkställighet av nu ifrågavarande åtgärder samt behovet av författningsmässig reglering på hithörande område — hade kommissionen att till Kungl. Maj:t inkomma med de förslag, som kommissionen i anledning därav funne påkallade. Därvid borde jämväl närmare övervägas, i vad mån andra sociala åtgärder än inkvarterings- och bespisningsåtgärder behövde vidtagas till förmån för dem, vilkas bostäder genom krigsåtgärd blivit obeboeliga. Kungl. Maj:t anbefallde därjämte — med återkallande av det socialstyrelsen den 9 april 1941 givna uppdraget att utarbeta anvisningar rörande omhändertagande av ungdom, som vid utrymning kvarstannar å utrymningsorten m. m. — kommissionen att i samråd med socialstyrelsen fullgöra berörda uppdrag.

På framställning av kommissionen har Kungl. Maj:t *dels* den 31 juli 1942 från förskottsanslag ställt ett belopp av högst 1,500,000 kronor till kommissionens förfogande för anskaffande av utrustning till luftskyddshärbärgen och rörliga utspisningsenheter och *dels* den 26 mars 1943 bemyndigat kommissionen att av nämnda belopp under återstoden av budgetåret 1942/43 använda högst 30,000 kronor till bestridande i erforderlig utsträckning av kostnader

för utbildning och övning av socialtjänst- och utrymningspersonal, vilken skulle beredas ersättning enligt i huvudsak samma regler som gälla för det allmänna luftskyddets personal.

I skrivelse den 22 april 1943 har *statens utrymningskommission* hemställt om anslag för socialtjänsten för nästföljande budgetår.

Beträffande socialtjänstplanläggningens omfattning anför kommissionen i berörda skrivelse följande.

Kommissionen har i juli och december 1942 utfärdat grundläggande anvisningar för socialtjänsten. I juli 1942 utfärdades sålunda Anvisningar angående åtgärder för inkvartering av hemlösa m. m., Socialtjänst I, vilka anvisningar skola tillämpas i 70 orter. Bland dessa orter ingå samtliga luftskyddsorтер av klass A samt vissa med hänsyn till storlek, läge och bebyggelseförhållanden uttagna luftskyddsorтер ur klasserna B och C. Enligt anvisningarna skola i de orter, där anvisningarna skola tillämpas, luftskyddshärbärgen finnas för omhändertagande av hemlösa personer i sådan omfattning, att platsantalet å härbärgena uppgår till omkring 8 procent av ortens befolkning. I december 1942 utfärdade kommissionen Anvisningar för mindre luftskyddsorтер angående åtgärder för omhändertagande och inkvartering av hemlösa m. m., Socialtjänst I A, vilka anvisningar giva regler om en enklare typ av socialtjänstplanläggning. Dessa anvisningar tillämpas för närvarande i cirka 125 orter, innefattande samtliga luftskyddsorтер av klass B, där anvisningarna Socialtjänst I icke tillämpas, ävensom vissa efter nyssnämnda grunder uttagna luftskyddsorтер av klasserna C och D. I de orter, där anvisningarna Socialtjänst I A äga tillämpning, motsvaras luftskyddshärbärgena av fördelningslokaler, vilka skola hava ett platsantal motsvarande cirka 5 procent av ortens befolkning och vilka enligt anvisningarna icke behöva vara försedda med utrustning i samma omfattning som luftskyddshärbärgena.

För övriga luftskyddsorтер samt för luftskyddsplatser och andra mindre samhällen har kommissionen icke för avsikt att föreskriva särskild socialtjänstplanläggning. Kommissionen räknar med att för dessa samhällen den praktiskt taget hela landet omfattande inkvarteringsplanläggningen skall erbjuda tillräcklig beredskap även för de uppgifter, som i större samhällen ankomma på socialtjänsten.

Kommissionen påpekar vidare, att författningsbestämmelser för socialtjänsten icke utfärdats. Föreskrifter saknades sålunda i fråga om fördelningen mellan stat och kommun av kostnaderna för socialtjänsten såväl i vad avsåge planläggning som verkställighet. Denna omständighet innebure ett allvarligt hinder för planlägningsarbetet. Då kommissionen haft sig bekant, att de författningsmässiga spörsmålen rörande socialtjänsten varit föremål för behandling av 1941 års hemortsförsvarsakkunniga, hade kommissionen icke upptagit ifrågavarande spörsmål till behandling. Kommissionen hade räknat med att författningsmässig reglering på området skulle vinnas såsom resultat av de sakkunnigas arbete. Då det numera syntes klart att frågan om det civila hemortsförsvarets organisation i dess helhet icke komme att vinna sin lösning under den pågående riksdagssessionen vore det för kommissionens del en angelägenhet av största intresse att en provisorisk reglering av socialtjänstens ställning genomfördes för tiden intill dess att en mera omfattande lagstiftning för det civila hemortsförsvaret trädde i kraft. Kommissionen ville hemställa, att Kungl. Maj:t, därest så låte sig göra, ville föranstalta om en sådan provisorisk författningsreglering av socialtjänsten.

Emellertid förklarar kommissionen, att då det för kommissionen icke vore möjligt bedöma, huruvida en sådan provisorisk författningsreglering kunde komma till stånd, anslagsfrågan för socialtjänsten framlades utan avseende å eventuella författningsföreskrifter rörande kostnadsfördelningen.

Kommissionen lämnar härefter en redogörelse för dispositionen av det belopp å 1,500,000 kronor, som genom beslutet den 31 juli 1942 för ifrågavarande ändamål ställts till kommissionens förfogande. Beloppet är avsett att disponeras i enlighet med följande sammanställning:

81,000 st. papperstäckan	kronor	203,000
55,000 st. madrassvar av papper	»	54,000
550 ton träull	»	78,500
4,275 st. karbidlampor	»	36,000
Karbid	»	6,500
75,000 st. matskålar	»	85,000
75,000 st. matskedar	»	9,500
2,875 st. ösor	»	32,000
mattransportkärl och transportlådor	»	160,000
150 st. kokvagnar	»	385,000
tillbehör till kokvagnar	»	300,000
experimentkostnader och provvagnar m. m.	»	40,000
200 st. större kokgrytor	»	65,000
utbildnings- och övningskostnader	»	30,000
	Summa kronor	1,484,500

Av i sammanställningen uppräknade materielslag vore bäddutrustningen — papperstäckan, madrassvar och träull — samt mattransportkärl och transportlådor för dessa kärl avsedda uteslutande för luftskyddshärbärgena. Karbidlampor, karbid, matskålar, matskedar och ösor vore likaledes till övervägande del avsedda för luftskyddshärbärgena men i dessa poster inginge även viss för de rörliga utspisningsenheterna avsedd utrustning. Övriga materielslag hänförde sig till de rörliga utspisningsenheterna.

Kommissionen framhåller, att det när ifrågavarande belopp av 1,500,000 kronor ställdes till kommissionens disposition, förutsattes, att genom statens försorg endast skulle tillhandahållas cirka hälften av den bäddutrustning, reservbelysning och utspisningsmateriel, som erfordrades för luftskyddshärbärgerna. Anskaffningen av återstående del av nämnda materielslag skulle däremot ankomma på kommunerna, vilka likaledes skulle svara för anskaffningen av den materiel för härbärgena, som i övrigt vore erforderlig. I överensstämmelse härmed tilldelade kommissionen de orter, där anvisningarna Socialtjänst I tillämpades, bäddutrustning (täcken, madrassvar och träull), reservbelysning (karbidlampor och karbid) samt utspisningsmateriel (matskålar, skedar och ösor samt transportkärl och lådor till dessa) allt efter det upphandling skedde. Härvid hade kommissionen uppmanat kommunerna att på egen bekostnad anskaffa motsvarande mängd av nämnda materielslag. Denna uppmaning hade hittills följts endast i begränsad omfattning. Enligt

för kommissionen tillgängliga uppgifter hade sålunda medel för ändamålet hittills anslagits i 45 av de 70 orter, där luftskyddshärbärgen skulle finnas. I ytterligare några orter vore anslagsfrågan för närvarande under behandling av de kommunala myndigheterna. I de 45 orterna — bland vilka så gott som samtliga större städer befunne sig — hade anslag lämnats med växlande belopp. I vissa fall hade avsevärda summor anslagits. Kommunerna visade emellertid i regel en utpräglad motvilja mot att bevilja medel för ifrågavarande ändamål på grund av avsaknaden av bestämmelser angående skyldighet härtill. Detta medförde — även om anslag beviljades — att behandlingen av anslagsfrågorna droge ut på tiden samt att anslagen ofta utmättes i underkant. Materiel av andra slag än de av staten i viss omfattning tillhandahållna inköptes av kommunerna endast i undantagsfall även om behovet av sådan anskaffning konstaterats. — Beträffande de cirka 125 orter, där anvisningarna Socialtjänst I A ägde tillämpning, avsåge kommissionen att tillhandahålla hälften av behovet av bäddutrustning och utspisningsmateriel för de 25 orter, som hade mer än 5,000 invånare.

Vidkommande de för rörliga utspisningsenheter avsedda kokvagnarna upplyser kommissionen, att dessa vore under tillverkning. Vagnarna komme att utgöra en allmän utspisningsreserv. Kommissionens avsikt vore, att de skulle uppställas å centralt belägna platser över hela riket så att vagnar i erforderlig utsträckning skulle kunna dirigeras till orter, som drabbats av svårare skador på grund av luftangrepp och där utspisningssvårigheter uppstått genom omfattande skador å bebyggelsen, gas-, elektricitets- och vattenledningsnäten. Antalet kokvagnar hade minskats i förhållande till vad tidigare varit avsett. I gengäld hade kommissionen upphandlat ett antal transportabla kokgrytor av gjutjärn. Dessa vore icke på samma sätt som kokvagnarna lämpade för massutspisning och kunde icke bilda en lika effektiv utspisningsreserv som kokvagnarna. De hade emellertid befunnits kunna utgöra ett värdefullt komplement till kokvagnarna.

Kommissionen hemställer nu, att medel måtte för nästa budgetår ställas till kommissionens förfogande *dels* till viss ytterligare utrustning för luftskyddshärbärgena, *dels* till mattransportkärl och transportlådor, avsedda för den utspisning av andra än å luftskyddshärbärg omhändertagna hemlösa, som kunde komma att åvila socialtjänsten, *dels* till viss ytterligare utrustning för de rörliga utspisningsenheterna och *dels* till utbildnings- och övningskostnader.

Beträffande *ytterligare utrustning för luftskyddshärbärgena* anför kommissionen till en början följande.

Såsom framgår av den tidigare lämnade redogörelsen gäller för närvarande i fråga om materielanskaffningen för härbärgena, att staten tillhandahåller viss materiel medan kommunerna förväntas fylla återstoden av behovet, dock utan att kommunerna ha laglig skyldighet härtill. Det är uppenbart, att denna ordning i och för sig icke är tillfredsställande. I den mån staten icke tillhandahåller all erforderlig materiel och laglig skyldighet ej finns för kommunerna att anskaffa den del, som staten ej tillhandahåller, finns icke säkerhet för att nödig beredskap kan vinnas. Med ledning av hittills vunna er-

farenheter håller kommissionen dock för sannolikt, att åtminstone i de större orterna en någorlunda godtagbar beredskap även under nuvarande förhållanden skall kunna erhållas, ehuru med en tidsutdräkt, vilken i och för sig icke är förenlig med de krav, som böra ställas i rådande läge. Kommissionen vill därför icke ifrågasätta någon utsträckning av statsverkets åtaganden när det gäller den i det föregående angivna materiel, som statsverket nu tillhandahåller till hälften av det beräknade behovet. Anskaffningen av den andra hälften av denna materiel bör sålunda fortfarande ankomma på kommunerna.

Erfarenheterna från det hittills verkställda planlägningsarbetet ha emellertid lett kommissionen till den uppfattningen, att för erhållande av en tillfredsställande beredskap även viss annan materiel än den hittills upphandlade måste anskaffas. Kommissionen utgår härvid från den grundsatsen, att materiel skall anskaffas i förväg om det konstateras, att erforderlig mängd av densamma eljest icke kan beräknas vara tillgänglig vid tidpunkten för härbärgenas utrustande. De hittills vunna erfarenheterna visa enligt kommissionens uppfattning, att man icke utan laglig föreskrift härom kan lita till anskaffning genom kommunernas försorg av materiel, om icke staten bidrager med viss del av materielen. Å andra sidan anser kommissionen, att då principen om hälftindelning av kostnaderna en gång antagits, anledning icke finnes att under nuvarande övergångstid frångå denna princip när materielanskaffningen utsträcker till nya materielslag. Kommissionen föreslår därför, att vid ytterligare materielanskaffningar staten tillhandahåller hälften av det på samma sätt som tidigare beräknade behovet medan inköp av den andra hälften bör ankomma på kommunerna.

Den materiel för luftskyddshärbärgen, som enligt kommissionens mening bör anskaffas, utgöres av latrinkärl, vattenflaskor och sjukvårdsmateriel.

Med hänsyn till vikten av att de sanitära anordningarna vid härbärgena vore tillfredsställande framhåller kommissionen såsom särskilt nödvändigt att toaletter i erforderligt antal finnas. Då befintlig utrustning i förevarande hänseende endast i undantagsfall vore beräknad för ett så stort antal personer, som kunde komma att mottagas vid härbärgena, och tillgången å lämpliga latrinkärl i marknaden icke kunde anses god, föreslår kommissionen, att hälften av det beräknade behovet av sådana kärl, d. v. s. 3,750 kärl, skulle anskaffas för statsmedel till en uppskattad kostnad av sammanlagt 61,250 kronor.

Kommissionen anför vidare, att enligt kommissionens tidigare uppfattning förvaringskärl för härbärgenas vattenförråd icke behövde anskaffas med hänsyn till de möjligheter till improvisationer, som föreläge i detta hänseende. Erfarenheterna från det hittills verkställda planlägningsarbetet hade emellertid icke bestyrkt detta kommissionens antagande utan tillgången till användbara förvaringskärl hade befunnits vara mycket begränsad. Då det måste anses synnerligen angeläget att härbärgenas vattenbehov kunde säkras, finner kommissionen, att förvaringskärl borde anskaffas av staten till ett antal, som motsvarade halva det beräknade behovet, 12,000 stycken 50-liters kärl. Kostnaden härför beräknades till 284,300 kronor.

I anvisningarna Socialtjänst I hade — fortsätter kommissionen — förutsatts, att den uppsättning av enklare sjukvårdsmateriel, som skulle finnas i varje luftskyddshärbärke, kunde tillhandahållas genom allmänna luftskyddets sjukvårdstjänst. Erfarenheterna hade emellertid givit vid handen, att sjuk-

vårdstjänstens utrustning med sjukvårdsmateriel icke försloge även för härbärgenas behov. Då det vore av synnerlig vikt att å varje härbärke funnes tillgång till sjukvårdsutrustning, funne kommissionen det nödvändigt, att anskaffning av sådan utrustning företoges. Kommissionen beräknade, att lämpliga sjukvårdslådor skulle kunna erhållas för ett pris av högst 50 kronor per styck. Då även i detta fall anskaffningen borde äga rum för hälften av det beräknade behovet och antalet luftskyddshärbärgen kunde uppskattas till omkring 2,000, skulle erfordras cirka 1,000 sjukvårdslådor till en kostnad av sammanlagt 50,000 kronor.

Beträffande behovet av *mattransportkärl och transportlådor* anför kommissionen följande.

Kommissionen räknar med att från det belopp av 1,500,000 kronor, som för socialtjänsten ställts till kommissionens förfogande, kunna bestrida kostnaden för anskaffning av halva det beräknade behovet för luftskyddshärbärgena av mattransportkärl och transportlådor för dessa. Den andra hälften av behovet förutsättes sålunda komma att bestridas av kommunerna. Emellertid är enligt kommissionens uppfattning behovet av mattransportkärl och transportlådor icke fyllt härmed. Kommissionen räknar sålunda med att i en ort, som utsättes för luftangrepp, sådana utspisningssvårigheter lätt kunna uppkomma på grund av skador å byggnader eller ledningsnät att lagad mat i betydande omfattning måste transporteras inom orten från tillagningsställe till utlämningsställe. För sådana transporter erfordras lämpliga isolerade transportkärl, varå tillgången ute i orterna torde vara mycket ringa. Behovet av en allmän reserv för dylika ändamål är därför framträdande. Härtill kommer, att under krigsförhållanden ett omfattande behov av mattransportkärl säkerligen kommer att göra sig gällande för särskilda uppgifter. Bland socialtjänstens åligganden kommer sålunda enligt överenskommelse mellan luftskyddsinspektionen och kommissionen att ingå även ordnande av den utspisning, som erfordras för luftskyddets personal både i dess förläggningar (kasererad personal) och under arbete å skadeplatser. Sistnämnda uppgift att förse luftskyddspersonal, som under längre tid är sysselsatt på skadeplatser, med varm dryck och torrskaffning eller annan föda, måste anses som en synnerligen angelägen sak, vilken icke under svåra förhållanden kan lösas utan tillgång till lämpliga transportkärl. Vidare kan nämnas, att mat i betydande omfattning torde få transporteras till förbandsplatser, till hem för ensamstående ungdom (ungdomshem) och till andra förläggningar, som kunna komma att upprättas under krigsförhållanden.

För att erhålla en viss beredskap i förevarande avseende föreslår kommissionen, att 2,000 stycken 30-liters isolerade transportkärl med tillhörande transportlådor av trä skulle anskaffas genom statens försorg. Kommunerna borde uppmanas att å sin sida anskaffa motsvarande mängd. Kostnaderna för statens del beräknas till 173,500 kronor.

Vad härefter angår de *rörliga utspisningsenheterna* förklarar kommissionen, att för de i enheterna ingående kokvagnarna ytterligare medelsbehov uppkomme i olika avseenden.

Kommissionen framhåller sålunda, att för förflyttning av kokvagnarna tillgång till bilar, som vore försedda med draganordning, erfordrades. Tillgången till sådana bilar vore synnerligen begränsad, varför man måste räkna med att särskilt ställa i ordning bilar för nu ifrågasatt ändamål. Då tillgången på

lastbilar under krig beräknades bliva synnerligen knapp borde det enligt kommissionens uppfattning övervägas, huruvida icke personbilar borde ställas i ordning såsom dragbilar för kokvagnarna. Ifrågavarande anordning skulle visserligen bliva relativt kostnadskrävande men även medföra den fördelen, att särskilda lastbilar icke behövde reserveras såsom dragbilar för kokvagnarna. Kostnaden för att förse personbilar med draganordningar beräknades av kommissionen till i genomsnitt 300 kronor per bil eller för 150 bilar till 45,000 kronor.

Vidare uppgiver kommissionen, att särskild personal måste uttagas och utbildas för kokvagnarna. Denna personal måste medfölja kokvagnarna, då de utsändes från sin stationsort till en bombhärjad ort. Handräckningsmanskap däremot kunde erhållas vid ankomsten till sistnämnda ort. Den personal, som sålunda måste medfölja kokvagnarna, beräknades till tre personer per kokvagn. För att kokvagnarna skulle kunna utsändas även under stark kyla erfordrades, att personalen kunde utrustas så att den stode emot kylan under färden och under arbete vid vagnarna, vilka måste uppställas utomhus. Kommissionen funne det därför nödvändigt, att personalen hade tillgång till pälsar. Kommissionen föreslår, att pälsar skulle anskaffas för tre personer per kokvagn eller sammanlagt för 450 personer. Kostnaden härför beräknar kommissionen till 125 kronor per person eller sammanlagt 56,250 kronor.

Till nämnda kostnader komme — anför kommissionen — hyror för lokaler, vari kokvagnar och utrustning till dessa skulle förvaras. Kommissionen beräknar dessa hyreskostnader för nästkommande budgetår till 30,000 kronor.

Slutligen hemställer kommissionen om bemyndigande att under nästkommande budgetår bestrida *utbildnings- och övningskostnader* för socialtjänst- och utrymningspersonal enligt samma regler, som gällde för innevarande budgetår, samt för den för de rörliga utspisningsenheterna erforderliga personalen. Kommissionen uppskattar nämnda kostnader till respektive 75,000 kronor och 15,000 kronor.

Enligt utrymningskommissionens beräkningar skulle sålunda för socialtjänst för nästa budgetår behöva anvisas följande belopp:

Till materiel för luftskyddshärbärgen:			
latrinkärl	kronor	61,250	
vattenflaskor	»	284,300	
sjukvårdsmateriel	»	50,000	395,550
Till mattransportkärl och transportlådor	kronor		173,500
Till de rörliga utspisningsenheterna:			
anordningar å dragbilar för kokvagnarna	kronor	45,000	
pälsar för personalen vid kokvagnarna	»	56,250	
hyror för kokvagnarna m. m.	»	30,000	131,250
Till utbildning och övning av personal:			
utrymnings- och socialtjänstpersonal	kronor	75,000	
kokvagnspersonal	»	15,000	90,000
			<u>Summa kronor 790,300</u>

Departementschefen.

Beträffande frågan om täckning av utgifterna från förskottsanslag för ifrågasvarande ändamål torde jag få hänvisa till den proposition angående slutlig reglering av riksstaten för budgetåret 1942/43, vilken är avsedd att senare framläggas.

Vad angår utrymningskommissionens förevarande framställning har kommissionen till en början anhållit, att en provisorisk författningsreglering av socialtjänstens ställning skulle genomföras för tiden intill dess en mera omfattande lagstiftning för det civila hemortsförsvaret trädde i kraft. Därvid har kommissionen särskilt pekat på olägenheterna av att föreskrifter saknas rörande fördelningen mellan stat och kommun av kostnaderna för socialtjänsten. Det läge, vari socialtjänsten sålunda befinner sig, kan givetvis icke anses tillfredsställande. Med hänsyn till att 1941 års hemortsförsvarsakkunniga väntas inom den närmaste tiden framlägga förslag till ny lokalförsvarsorganisation, omfattande även socialtjänsten, anser jag mig likväl icke kunna biträda kommissionens förevarande framställning. Då av staten bekostad materiel för luftskyddshärbärgen och därmed jämförliga socialtjänstanordningar hittills tilldelats och, enligt min mening, tills vidare bör tilldelas kommunerna i sådana omfattning, att därmed endast hälften av behovet av sådan materiel blir tillgodosett, vill jag emellertid framhålla angelägenheten ur beredskapssynpunkt av att kommunerna själva anskaffa motsvarande materielmängd.

Den materielanskaffning för utrustning av luftskyddshärbärgen, som utrymningskommissionen tidigare bemyndigats verkställa, avser bäddutrustning, reservbelysning och utspisningsmateriel. Kommissionen föreslår nu, att staten låter genom kommissionen anskaffa latrinkärl, vattenflaskor och sjukvårdslådor för luftskyddshärbärgena i en omfattning som motsvarar hälften av härbärgenas behov av dessa materielslag, samt uttalar, att behovet i övrigt bör täckas av kommunerna. Kostnaden för den statliga materielanskaffningen beräknar kommissionen till sammanlagt 395,550 kronor.

Kommissionen föreslår vidare, att ett belopp av 173,500 kronor ställs till kommissionens förfogande för anskaffning av mattransportkärl och transportlådor, avsedda för den utspisning av andra än å luftskyddshärbärgen omhändertagna hemlösa, som kan komma att åvila socialtjänsten. Jämväl beträffande ifrågasvarande materielslag finner kommissionen, att kommunerna bära anskaffa motsvarande mängd.

Vad angår de rörliga utspisningsenheterna föreslår kommissionen, att vissa anordningar till en beräknad kostnad av 45,000 kronor vidtagas beträffande de bilar, som äro avsedda att användas för förflyttning av kokvagnarna, samt att pälstrustning till en kostnad av 56,250 kronor anskaffas för kokvagnspersonalen.

Utrymningskommissionens sålunda angivna anskaffningsprogram för socialtjänsten finner jag icke kunna göras mindre omfattande än som föreslagits. Då förslaget ej heller i övrigt giver anledning till erinran, förordar jag, att av kommissionen för ifrågasvarande anskaffning begärda belopp ställas till kommissionens förfogande.

Slutligen beräknar kommissionen kostnaderna under nästa budgetår för förhyrning av förvaringslokaler för kokvagnarna med utrustning till 30,000 kronor samt för utbildning och övning av utrymnings-, socialtjänst- och kokvagnspersonal till 90,000 kronor. Jag har intet att erinra mot kommissionens beräkning av dessa kostnader och förordar, att kostnaderna bestridas av statsmedel.

Vid bifall till vad jag i det föregående förordat beträffande kommissionens fortsatta verksamhet för materielanskaffning för socialtjänstens behov och vissa därmed sammanhängande utgifter uppkommer för nästa budgetår ett medelsbehov av i runt tal 790,000 kronor. Detta belopp bör anvisas såsom reservationsanslag under rubriken Anskaffande av utrustning till luftskydds-härbärgen och rörliga utspisningsenheter m. m.

Förberedande åtgärder för samordnande av hemortsförsvaret.

Under denna rubrik har för löpande budgetår anvisats ett förslagsanslag av 175,000 kronor. Från anslaget bestridas kostnaderna för hemortsförsvarsassistenternas verksamhet. Hemortsförsvarsassistenterna hava till uppgift att, såvitt angår det civila hemortsförsvaret, inom för dem fastställda verksamhetsområden biträda den eller de länsstyrelser, inom vilkas län områdena helt eller delvis äro belägna, med vidtagande av förberedande åtgärder för att i krig ändamålsenlig samverkan i operativt hänseende skall kunna äga rum dels mellan olika grenar och enheter av det civila hemortsförsvaret dels ock mellan det militära och det civila hemortsförsvaret. Hemortsförsvarsassistenterna äro för närvarande till antalet 37. De äro förordnade tills vidare till och med den 30 juni 1943. Jämlikt beslut den 30 juni och den 27 november 1942 utgår numera ersättning till hemortsförsvarsassistenterna i form av arvode med 100 kronor i månaden. Två hemortsförsvarsassistenter, som tillika äro försvarsassistenter, äga dock under tid, då de tjänstgöra såsom försvarsassistenter, uppbära ett månatligt arvode av allenast 50 kronor. Vidare utgår ersättning för på grund av förordnandet mistad arbetsinkomst, dock högst för två månader, därest Kungl. Maj:t ej för särskilt fall annorlunda medgiver. Till hemortsförsvarsassistent, som ej är bosatt å stationeringsorten, utgår därjämte för tid, under vilken han tjänstgör å nämnda ort, tjänstgöringstraktamente med 7 kronor för dygn eller, om han är familjeförsörjare, med 10 kronor för dygn. Under tjänsteresa äger hemortsförsvarsassistent uppbära resekostnads- och traktamentsersättning enligt klass II C i allmänna resereglementet.

I skrivelse den 29 april 1943 hava 1941 års hemortsförsvarsakkunniga upplyst, att enligt de sakkunnigas kommande förslag till ny lokalförsvarsorganisation de uppgifter, som nu åvilade hemortsförsvarsassistenterna, skulle överflyttas å särskilda heltidsanställda tjänstemän, vilka komme att ingå såsom ett betydelsefullt led i den ifrågasatta nya organisationen. De sakkunnigas förslag torde emellertid icke kunna genomföras redan från och med ingången av nästkommande budgetår. Med hänsyn härtill och då enligt de sakkunnigas mening hemortsförsvarsassistenterna alltfört hade synnerligen stor be-

tydelse för hemortsförsvarets effektivisering, syntes det vara av vikt att deras verksamhet fortsatte tills vidare även under nästkommande budgetår.

De sakkunniga framhålla vidare, att hemortsförsvarsassistenternas arbetsuppgifter även under nästa budgetår torde kunna fullgöras utan att heltidstjänstgöring behövde ifrågakomma mer än under en mindre del — förslagsvis sammanlagt två månader — av budgetåret.

Beträffande kostnaderna för hemortsförsvarsassistenternas verksamhet anföra de sakkunniga följande.

Vad angår hemortsförsvarsassistenternas löneförmåner torde dessa böra utgå i överensstämmelse med nu gällande bestämmelser. I enlighet härmed kan beräknas åtgå i arvoden ($12 \times 35 \times 100 + 12 \times 2 \times 50$) 43,200 kronor samt i resekostnads- och traktamentsersättningar ävensom ersättningar för mistad arbetsinkomst 65,000 kronor. Sistnämnda belopp har beräknats med ledning av från länsstyrelserna införskaffade uppgifter, av vilka framgår att under 6-månadersperioden 1 oktober 1942—31 mars 1943 utbetalats sammanlagt 31,231 kronor 18 öre i ersättningar för mistad arbetsinkomst och resekostnads- och traktamentsersättningar till hemortsförsvarsassistenterna. Sammanlagt skulle alltså erfordras i runt tal 110,000 kronor.

Vid här gjorda anslagsberäkningar hava de sakkunniga utgått från att någon väsentligare skärpning i det utrikespolitiska läget icke inträffar. Skulle så bliva fallet, komma hemortsförsvarsassistenterna att tagas i anspråk i större utsträckning än här förutsatts, vilket givetvis kommer att medföra ett ökat medelsbehov för ifrågavarande ändamål.

De sakkunniga hemställa, att till förberedande åtgärder för samordnande av hemortsförsvaret måtte för budgetåret 1943/44 anvisas ett förslagsanslag av 110,000 kronor.

Departementschefen.

Den av hemortsförsvarsassistenterna utövade verksamheten för samordnande av hemortsförsvarets olika grenar har uppenbarligen varit till stor nytta. I likhet med hemortsförsvarsakkunniga finner jag för hemortsförsvarets effektivisering angeläget, att denna verksamhet fortsätter även under nästa budgetår i avbidan på eventuellt genomförande av ny organisation på hemortsförsvarets område. Då intet synes vara att erinra mot de sakkunnigas beräkning av kostnaderna för hemortsförsvarsassistenternas verksamhet, bör för ändamålet anvisas ett förslagsanslag av 110,000 kronor.

Hemställan.

Under återopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

I) godkänna

dels av mig här förordade grunder för bidrag av statsmedel till anordnande av skyddsrum i enskilda undervisningsanstalter samt för socialtjänstcentraler, socialdistriktsbyråer och luftskyddshärbärgen;

dels ock följande avlöningsstat för luftskyddsinspektionen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1943/44:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsvis	kronor	36,000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, förslagsvis	»	225,000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	»	132,000
4. Rörligt tillägg, förslagsvis	»	10,000

Summa förslagsanslag kronor 403,000

II) för budgetåret 1943/44 anvisa

dels till Luftskyddsinspektionen: Avlöningar ett förslagsanslag av	kronor	403,000;
dels till Luftskyddsinspektionen: Omkostnader ett förslagsanslag av	»	130,000;
dels till Civilt luftskydd: Alarmeringsanordningar ett reservationsanslag av	»	342,500;
dels till Civilt luftskydd: Anskaffande av viss gasskyddsmateriel för förbrukningsändamål m. m. ett förslagsanslag av	»	280,000;
dels till Civilt luftskydd: Luftskyddsövningar ett förslagsanslag av	»	100,000;
dels till Civilt luftskydd: Försöksverksamhet ett förslagsanslag av	»	45,000;
dels till Civilt luftskydd: Statens luftskyddsskola ett förslagsanslag av	»	65,000;
dels till Civilt luftskydd: Bidrag till enskilda sammanslutningar för utbildning av luftskydds-personal m. m. ett anslag av	»	425,000;
dels till Civilt luftskydd: Bidrag till kommuner för anordnande av vissa skyddsrum m. m. ett reservationsanslag av	»	2,000,000;
dels till Civilt luftskydd: Arvoden till vissa luftskyddschefer m. m. ett förslagsanslag av	»	50,000;
dels till Civilt luftskydd: Övertagande av egendom i annan ordning än genom rekvisition ett förslagsanslag av	»	300,000;
dels till Civilt luftskydd: Bidrag till kommuner för anordnande av luftskyddsradio ett reservationsanslag av	»	50,000;
dels till Statens utrymningskommission: Avlöningar ett förslagsanslag av	»	300,000;
dels till Statens utrymningskommission: Omkostnader ett förslagsanslag av	»	90,000;
dels till Anskaffande av utrustning till luftskyddshärbärgen och rörliga utspisningsenheter m. m. ett reservationsanslag av	»	790,000;

Kungl. Maj:ts proposition nr 254.

dels ock till Förberedande åtgärder för sam-
ordnande av hemortsförsvaret ett förslagsan-
slag av kronor 110,000.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:
Anders Lundstedt.